

Молода Україна

журнал української демократичної молоді

VOL. VI.

ЛИПЕНЬ — 1956 — СЕРПЕНЬ

No. 33

MOLODA UKRAINA

ТОРОНТО

НЬЮ-ІОРК

191 Lippincott Street, Toronto, Ontario

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine

Published by
the Central Committee of ODUM

191 Lippincott St., Toronto, Ont.,
Canada

PRESIDENT: E. Fedorenko

EDITORIAL BOARD

J. Bilinskij, B. Borodchak, P. Gursky,
G. Martyniuk, Y. Semotiuk.

MANAGING DIRECTOR: I. Dubylko

Передплата на рік — 3 дол.
На два роки — 5 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mrs. O. Tkach
146 Suspension St.
Sunshine, Victoria,
Australia.

В Бельгії:

Mr. H. Szmyhul
Camp 44/5 Bussoit,
(Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Mr. Andrij Bondarenko
123 High St.
Notting Hill Gate
London, W. 11, England

В Аргентині:

"Porohy"
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina

У Франції:

Mr. W. Mirutenko
Court Digeau 155
Ostricourt (Nord), France

Post conto:
Lillie c/s 260791

У Німеччині:

Mr. I. Kornejtshuk
Muenchen, 54
Seehamer St. 13, Apt. 2.
Germany

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Пам'ятник св. Володимира Великого
біля Дніпра у Києві.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

Вельмишановні Панове!

...Дякую, що Ви помістили в червневому числі мої вірші. Проте, в одному з них трапилася дуже прикра помилка. Ото ж у вірші "Праосінь", у третьому рядку першої строфи надруковано:

"Проте **засихало** синьо-змійсте
знання,

Що вітер висвище знову зими
холодне ім'я".

В рукописі рядок звучить так:

"Проте, **засичало** синьо-змійсте
знання", і т. д.

Через переплутання однієї літери уся строфа, а то й увесь вірш стає понсенсом...

З глибокою пошаною

Богдан Рубчак

Дорогі Друзі!

Прощу мені вибачити, що я не можу похвалитись тим, щоб приєднав якогось передплатника. Натомість, бажаючи Вам допомогти, прощу прийняти від мене оцей дар: готівкою п'ять доларів.

З Богом за Україну!

Ваш Ів. Халява.

Дякуємо за щедрий дар. Матеріал містимо в чергових числах. Пришлайте зокрема новіші поезії. Ред.

Шановна Редакціє!

У фейлетоні "Запах слова" О. Шпильки ("Молода Україна", ч. 32, 1956) використано, як "беззастисну поезію", мою мініатюру "КУРАЙ. ПОЛИН ТА МИЛИЙ МОЛОЧАЙ". Поезію передруковано із значними змінами та технічними недоліками, тому, будь ласка, передрукуйте її ще раз в "М. У."

МІНІАТЮРА

Курай, полин та мильний молочай...

І криниці парують у ярузі...

А ген хмарки, мов лебеді, кричать
І струнами бринять на виднокрузі.

Америко! Люблю тебе так

За авта, телевізори, палати...

Та краще б я на полі буряки

Полов понад Дніпром, де Сонце

й Мати!

Шановному у фейлетоністові О. Шпильці (псевдонім?) раджу таки перечитати моїх шість друкованих збірок...

Бажаючи Вам всього найкращого,
з дружнім привітанням

Іван Манило.

Вельмишановний Пане Редакторе!

...Підсумовуючи все, що (в "М. У.") написано, мушу відмітити, що журнал підріс — як то кажуть — тільки одежина на ньому трішки куца.

...Коли переглянути всі видання, писані українською мовою, то справжніх українських видань майже не зустрінути нам! Нема в них

нічого українського. Українські освічені кола чомусь то безнадійно і безвихідно плентаються у заялозеніх хвостах чужих і навіть ворожих ідейок, міщанських ідеологічних букварів ітд. Чи можливо спасти Україну і світ, нагрузивши на плечі увесь той історичний смітник? Я з наболілим серцем дивлюсь на тих, що вже стогнуть під тим баястом, і коли торкаюсь їхніх пліч і питаю **чому вони це роблять**, тоді своїми титулами і "авторитетом" сонце закриги хочуть перед моїми очима. І, обезсилені тим зусиллям, падають у бездну темряви і небуття. І мені аж дивно, що ті люди вживають таких слів як **духовість, ідеологія, самостійна Україна** ітд. Чому ніхто із них не хоче бути дійсним авангардом дійсної ідеології, правдивої нової самостійної України і нового світу! Вилізають на арену того трагі-комічного цирку такі аси як М. Шлемкевич, розсіяно шукаючи "загублену людину", зовсім забувши відняти насамперед себе...

Багато говориться про Визвольну Справу ітд., але ті, що про це говорять, забули одну річ, а саме, визволити насамперед себе. Визволяючи себе, визволяєте Україну. Тому то творім українську ідеологію, українську духовість. Бо хто перебуває чи йде в полон ідеологій чужих, той стає потенційним чи навіть активним ворогом, і їх між нами дуже вже багато...

А. Ж. Тойнбі, розглядаючи причини упадку європейської (західної) людини в абсолютний матеріалізм, хоче найти рятунок в християнізмі. При тому він забуває... що Європа є християнською вже біля 1500 років! Це є великий шматок історії. Християнізм був офіційним двигуном тієї історії і є ним частинно і до нині... А. Ж. Тойнбі попав у дуже критичну ідеологічну і світоглядну кризу, з якої він уже ніколи вийти не зможе, бо:

1. рятувати християнізм християнізмом,

2. борюватись марксизм, марксизмом,

3. реставрувати соціалізм, соціалізмом, —

як це хотіли б робити і роблять зражені матеріялістичним нігілізмом "спасителі світу", — неможливо!

Українцям треба серйозно застановитись над цими питаннями і відважитись зробити крок вперед. Це відноситься у першу чергу до тих, що хочуть "визволити". Заздалегідь остерігаю, що без рішення тих питань ніякого визволення бути не може.

Хай переможе Натхнення і Мудрість ПЕРУНА!

Л. Громовий,
Австралія.

ЛІТЕРАТУРА

З і з б і р к и

„Камінний сад“...

БОГДАН РУБЧАК народився 1935 року в Галичині. Середню освіту закінчив у США. Тепер вчиться порівняльну літературу в одному з університетів у Чикаго; його особливе зацікавлення — сучасна західноєвропейська драма.

Поезії Богдана Рубчака були друковані в „Літературній Газеті“, „Свободі“, „Крилах“, „Смолоскипі“ і інших періодичних виданнях. З 1955 року він є сталим співпрацівником „Молодої України“. Молодий автор також робить літературні переклади з німецької й англійської мов, та пробує сил у жанрі оповідання і в літературній критиці. Він веде літературний відділ в одній з українських радіопередач Чикаго.

Останнім часом Богдан Рубчак приготував до друку свою першу збірку поезій „Камінний Сад“, декілька поезій з якої друкуємо нижче.

ARS POETICA

Бути німим, безпристрасним, мов завжди зачинені двері,
Бути забутим, мов стара статуя в маленькому місті,
Знати кохання каменя лиш, непрозоре каменя серце,
І в чорно-білих світлотінях бачити світ.

Забагато зеленого, забагато кармінно-рожевого;
Синьо-дугасті сіті безпощадно тебе обняли.
Забагато нюансів; кохання, бажання, страждання;
Закрили життя вони мрякою сумів і втіх.

Шукати лиш суть, лиш голе буття шукати—суть буття.
Відчувати простір: лет чорних далеко птахів,
Не людей питати, тільки каменя й абсолютного вітру,
А може тоді зрозумієш свій день, поете...

НОКТЮРН 1

Перед вікном біжать альтернативи.
В кімнаті тьмяно пахне дим офіри.
Кому ж бо я, невірному, повірив?
Кому сную німі свої мотиви?

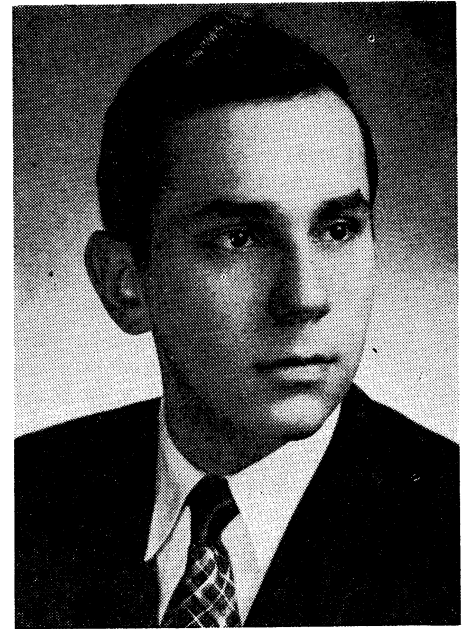
Пишу в зеленім ночі канделябра
Світінні. Бруками ліхтар лопоче.
Світання я чекаю неохоче:
Шепоче ніч своє абракадабра.

Світання я чекаю неохоче —
Ярого крику, що розсипле ранок.
Піду. Хай на моїм обличчі, ночо,
Танцює дощ свій божевільний танок.

НОКТЮРН 3

І тисяча пальців торкає клявіші душі,
І тисяча ночі долонь тіло мое обняла.
Голуб чорне крило на червоному плющі лишив.
Розбито об вугол стола склянку із синього скла.

Під кроком самотнього сине скло ночі хрустить.
Ночі минулі розсипані. Безпощадно розчавлюю їх.
Промигнули в таємнім в'кні обличчя старечі на мить
І за мною кулгає уперто їх згорблений сміх.

Я вступаю в тривожно в дитинстві загублений ліс;
Там співає напружено біль свій самотній ліхтар.
І назустріч приходить зелений замріяний ліс
І несе пестроперу жар-птицю для мене у дар.

І вона випиває з горлянки моєї свій спів
І сідає на руку й ридає століттям провин
І ковтає мій скарб, що ще дотиком сонця жеврів...
Знаю, ночо: тепер я навіки твій син.

ВІР МЕНІ

Довір мені себе, чуєш? Вір мені.
Полум'я хтось призначив мені. Сказав: Ти вогонь. Гори!
Я підійшов до себе і себе не знав,
А ти сказала: Так, це ти. І я повірив тобі.

З великої ватри хтось запалив зелену віть,
Встромив її в м'яку землю і сказав мені: Гори!
Свіжі листки не хотіли горіти. Чап із кори
Пік мені очі. Я припав до землі і ридав.

Але ти, що вкусила з пізнання, пізнала: Ти муж!
Тепер я благаю: Довір мені себе, вір мені.

З чорних печер повиходили звірі й стояли вкруг віті.
Я не стояв поруч них, як колись. Я стояв перед ними.
Вони ж бо, побачивши відблиск вогню у зіницях моїх,
Заніміли навіки. Я кликав за ними: Пождіть. Я ваш друг!
Але ти підійшла і сказала: Вони тільки свідки. Ти муж!
І я вірив тобі. Тепер довір себе мені. Вір мені.

З зелених кімнат дерева виходили, стали вкруг віті.
Побачивши світло на листі обличчя мого, вони заніміли
навіки.

Я упав на коліна й прохав: Розкажіть щераз про
незнане!

Та у гніві вони простягнули між мною і хмарами сіті.
Але ти, що вкусила з пізнання, п'знала незнане,
Ти торкнула мое наболіле рамя і сказала: Я рай!
Я повірив тобі. Себе довір мені. О! вір мені.

Я побачив свій чорний відблиск на чорній стіні.
Була ніч. Я припав до землі і ридав.
Ти ж торкнула уста мої, очі, чоло, ти сказала: Гори!
(Заколихалися зорі на стеблах пісень у чорній траві...)

Я горів. Бо я вірив тобі. Я горів.
Мені довір себе тепер.
Вір мені.

А. ЛЕГІТ

ПРИГАДАЛОСЬ

Пригадалось... Шляхи огняні,
В непроглядних димах полустанки,
І походи—походи нічні,
І кипучі бої насвітанку.

І вітри, невгамовні вітри
Над залитою кров'ю землею,
І засмучені очі сестри,
Милосердя й прощання із нею.

Пролетіло... Розв'явся дим,
І замовкли-замовкли гармати...
Я, здається, не був молодим,—
А юнацьких років не догнати...

...Пригадалось... Походи, бої—
Пережитого чорні етюди...
Доки дихають груди мої,
Не забуду того... Не забуду...

ЗНОВ НАДХОДИТЬ ЗИМА

В надвечірній імлі
Пролітають легенькі сніжинки,
М'яко тануть вони,
Доторкнувшись лона землі,
Я самотній стою—
І ніяк не знаходить спочинку
Бідне серце мое
В надвечірній холодній імлі.

Я самотній стою...
Все не чути пташиного хору,
Тільки сойка кричить
У оголенім темнім гаю...
Знов надходить зима...
Скільки літ в цю нерадісну пору
На чужині чужій
Я самотній в задумі стою.

Знов надходить зима...
Пролетіло і літо, і осінь...
Їх проміння — тепла
Ані сліду у серці нема,
Опустивши свої
Білі-білі розпатлані коси,
Знов надходить зима.

В час війни він на захід поїхав,
А її за Урал повезли,
І минають літа без утіхи,
Ой, коли вона буде, коли?

Він живе у туманім Лондоні,
А вона — в Усурійській глуші,
У мозолях у неї долоні,
І в обох їх туман на душі.

Я думав: холодна імла
Осінні луги облягла...
— Колишуться трави,
І сонце яскраве
Всміхається, повне тепла.

Я думав: лукава і зла
Нас доля навік розвела...
Граційна, як пава,
Весела, ласкава
До мене на луг ти прийшла.

ПОРАДА ЧИТАЧА

Мотори ревуть, мотори,
На суші, воді, угорі,
У літню й зимову пору,
Удень, уночі, на зорі.

Поглянь—мерехтять трамваї,
У небі летять літаки,
А ти про любов співаєш,
Про сонце, блакить і пташки.

Сирени гудуть, сирени,
Звнятно лунає їх звук,
Дроти хтось снує, антени,
Немов павутиння павук.

Отож пам'ятай, поете, —
У вічному русі світи,
Життя не було б без лету,
З епохою в ритмі лети.

Машини шумлять, машини,
Весь край димарями поріс,
Вгинаючить, стогнуть шини
Від тиску залізних коліс.

Оспіваний ніжний ранок,
Минули Олеся часи,
Співай про огонь вагранок,
А серце людське погаси.

АНАТОЛЬ ГАЛАН

ЯК НЕБО, ВИСОКА, ЯК МОРЕ, ШИРОКА...

Між різних дрібних і істотних жалів,
У кожному серці горить, не вгаса —
Як небо, висока,
Як море, широка,
Народжена в муках, незрима краса —
Любов до своєї землі.

Христос, Магомет, а чи Будда і Ра
Підносять над нею вінець —
Як не небо, висока,
Як море, широка,
Хвилює, бентежить тебе і мене
Легенда про втрачений рай.

Минає жадоба, і пристрасть, і гріх, ..
Одного лиш тлін до кінця не здола:
Як небо, високих,
Як море, широких,
Міцніших від сили пекельного зла,
Сподівань твоїх і моїх.

І кожної хвили я лину туди,
Де сплетену з пахоців, барв і пісень —
Як небо, високу,
Як море, широку,
Красу існування вдихнула в усе
Одна, найдорожча з родин.

Блукаю стежками, дивуюсь, дивлюсь,
І бачу в просторі, і бачу в кутку —
Як небо, високу,
Як море, широку,
Несказано ніжну, ясну і струнку,
Чудову Вітчизну мою!

Петро ПАНЧ

3 новелі

І д у...

Може й ви подивитесь на мене, як на дівчину не сповна розуму! Я бачу, я здогадуюсь, що всі так думають. А чому? Що тільки я вірю, що мій Петрусь ще повернеться з війни. Неправда, що він загинув на Одері! Хіба б я не відчула його мученьки? На літаку в нього було вже двадцять п'ять зірок, а хоч би одна німецька куля влучила його.

Кажуть, що матуся, старенька Домаха, одержала повідомлення із Наркомату про загибель її сина Петра. А я не вірю і не повірю, хоч сама читала цей отрутний папірець. Хіба б ще й досі мені світили зорі, розцвітали сади, коли б це була правда?

Кажуть, минуло вже більше року, як жодної звістки немає від нього. А раніше як приїздив у відпустку, ми хоч слово за два роки дістали від нього? Мати вже й панахидку справила, а я вірила, що Петрусь живий, що він прийде й приголубить свою чорнобриву Наталку. Я ж очі продивилась, виглядаючи суженого. І вийшло на моє!

Одного дня із сілради принесли до старенької Домахи газету, в якій великими літерами було надруковано, що Герой Радянського Союзу гвардії капітан Петро Федорович Байрак нагороджений вдруге Золотою Зіркою.

— Це ж про вашого сина пишуть, — загомоніли навколо, — двічі Герой Радянського Союзу!

А мати й про першу Зірку нічого не чула, село ж було під німцями. Заплакала старенька.

— Ні, люди добрі, — каже, —десь, мабуть, є інша щаслива мати з таким прізвиськом, а мій син загинув. Ось уже рік, як звісточки не маю. Та й куди моєму Петрові бути капітаном, коли він солдатиком, від худоби пішов на війну.

А я, як почула про цю звісточку, затремтіла уся, як осиковий листочок, а серце тіль не вистребно з грудей. Вибігла на леваду, охопила яблуню, притиснувшись до неї кожною клітинкою гарячого тіла, і, як до війни, коли бігала на вулицю, пристрасно загукала:

— Іду, йду, йду-у-у!

Відгомін луни пішов аж до самого Дніпра. Довкола тьохкали солов'ї, а то чомусь стало тихо, тихо, тільки серце стукотить, і враз чую з шляху:

— Іду, йду, йду-у-у...

Мені потемніло в очах: так умів виводити тільки мій Петрусь. Як стій, я кинулась через луки до горбів. Там, під густими липами, ми вперше полюбилися, там, думаю, перестріну його. Не бігла, а летіла, аж глянула на себе, а на мені навіть кхитини немає. Побігла назад, а мати вже десь пішли й замкнули хату. Доки знайшла я ключ, доки одяглася, вибігла на шлях, глянула в один край, глянула в другий... тільки липи шумлять. Що ж це, вчулося мені, чи може іще хтось уміє так гукати, як умів Петро?

Світ мені став не милий, іду назад, спотикаюсь на кожную грудочку. Чую, хтось ніби кличе:

— Наталко, Наталко!

І знову тьохнуло серце: його голос, Петрів! Але назустріч вибігла Марина, Петрова сестра. Я з докором кажу:

— Це ти, мабуть, відгукнулась мені? Навіщо ви труїте моє серце!

— Та що ти, Наталко, — каже Марина, — то не я. То, мабуть, Петро. Ти не віриш? Він прийшов і хоче тебе бачити.

**

Вдовине подвір'я було край села. Маленька хатка під очеретом уже не вміщала людей, а вони ішли, ішли, як ріки пливли. Петро, стрункий, широкоплечий, з руським чубом і синіми очима, стояв серед хати, а до нього притулилась сухенька й почорніла з туги мати і ніби прислухалася крізь ордені до синового серця.

— Дитятко моє рідне, — стогнала вона, — кровинка моя дорога, сонце моє... Живий!

Петрусь побачив мене, і в очах йому спалахнув знайомий вогник. Бережно він узяв обома руками матір і, як мушку, посадовив на стілець. На столах уже стояли закуски і питво, а сусіди не переставали виставляти свої дарунки. Потім родичі і друзі сіли до столу.

— А ти, Наталко, сядь біля мене, — сказав Петро.

Всі лагідно посміхнулись, а я горю, мов на вогні, і думаю тільки про одне, щоб не впасти, доки перейду через хату.

Хутко стемніло надворі, у розчинені вікна зазирали білі китиці акацій, в ставку кумкали жаби, але їх заглушав гомін за столами і дзвін чарок. Петро чомусь був мовчазний і тим немало дивував гостей. Нарешті він рвучко налив чарку й гукнув через хату.

— Мамо, ідіть сюди!

Із хатини вийшла заклопотана мати.

— Чого тобі невістачає, синку, — питає, — скажи — усе подам!

— Сядьте, матусю, біля мене. Всього досить.

Мати з паляничкою в руках присіла на кінчик стільця й засоромилась.

— Мамо, — каже Петро, — заспівайте мені тої пісні, якої співали, коли я маленьким приходив від череди щовечора з побитими ногами, а ви змазували мені ноги сметаною, гладили по голівці, співали й плакали. Уважте мені, мамо!

Мати благально глянула на сина, потім на людей і пошепки сказала, виправдуючись.

— Синку, виспівала я на вас увесь свій голос... і людей у нас повна хата.

Син узяв мозолисту руку, синю від прожилок, і приклав до уст. У матері затіпались губи, вона хутко нахилилась і почала сухими пальцями скубти торочки на скатерці.

(Закінчення на стор. 10-ій)

В. СВАРОГ

Про літературу без читачів і читачів без літератури

Думки над "Аркою"

Думки під Аркою — звучало б, мабуть, краще. Але "Арка", що про неї йтиме мова, це — літературно-мистецький журнал, який при співпраці Об'єднання Українських Письменників МУР виходив у 1947-48 рр. як додаток до газети "Українська Трибуна".

Це був час, коли наші літератори, науковці, мистці й актори, обтрусившись від куряви воєнних румовищ, почали з новим інтересом придивлятися до інтелектуального життя західного світу. І в цей час наших літераторів і мистців окрилила жива й високолітна мрія — ввести українську літературу в сучасний західний світ, збагатити його здобутками української культури та запліднити нашу культуру здобутками Заходу.

"Формуємось у націю, — писав Улас Самчук у передмові до першого числа "Арки". — Вичуваємо вивершення української духовости. Період розгортання крил за нами. Перед нами простір, що манить до великого старту. Бути бутьям людини, що чує під собою форму планети, — це значить бути українцем... Мусимо бути готові для сприйняття доби, що поставить на пробу вислід праці великого доктора Фавста... Ведені вимогами доби, гартовані вогнем і залізом, гнані за нашу силу й правду, йдемо в світ, дивимось йому в очі і хочемо віднайти місце, що нам належало колись та що нам належати мусить."

Письменники, поети й літературознавці, що поділяли цю романтичну, хоч і трохи туманну візію У. Самчука й Ю. Шереха (який невдовзі став головним редактором "Арки"), відсунувши вбік "непокликаних" — графоманів, недоук, духових провінціалів та "паралітиків і духових трупів" (за виразом Ю. Косача), з запалом прозелітів приступили до освоєння найновішого набутку окцидентальної культури.

В "Арці" друкуються твори Д. Рассела, П. Кльоделя, Ж. Сартра, Ф. Верфеля, А. Жіда, Ж. Бернаноса й інш. Ю. Косач пише про театр екзистенціалізму, про літературу католицької оновки, Я. Гніздовський — про Ель Греко, В. Ласовський — про сучасне французьке мистецтво, В. Домонтович — про Ван Гога, Г. Шевчук — про П. Кльоделя і т. д. Уже з цього неповного переліку видно, який широкий круг інтересів авторів "Арки". З нових позицій вони намагаються продумати й творчість українських старших письменників.

Вслід за ознайомленням з теоріями й творчістю іноземних метрів, в модних стилях європейської літератури, що, в основному, перебуває під впливом психоаналітичної теорії З. Фрейда (психології підсвідомого), починають писати Ю. Костець-

кий, Ю. Косач, Л. Коваленко. Ю. Шерех пише "Етюди про "незрозуміле" в літературі", де говорить:

"Якщо ми легко схоплюємо т. зв. "реалістичні" твори, то це тому, що ми зростали на них, зокрема вони лежать в основі сучасної шкільної науки літератури. Нове мистецтво "незрозуміле", поки ми себе відповідно не виховали."

Чільні автори "Арки" — Ю. Косач, В. Барка, В. Домонтович, Т. Осьмачка, У. Самчук, І. Костецький і інші — наші "парнасці", експериментатори, органісти, європейсти, літературна еліта, невеликий, зрештою, гурток письменників, старших і молодших, які (незважаючи на своє невтішне сучасне й непевне майбутнє) в нетерпеливих своїх мріях уже бачили нову українську літературу, конгеніальну й еквівалентну передовим європейським літературам. Чи не про це мріяв колись і Микола Хвильовий?

... "Арку" цікаво читати й тепер — коло восьми років згодом. Вона приваблює буянням своєї неспокійної мислі, творчою відвагою, жадібною цікавістю до чужого й молодою впевненістю в своїх силах. Цікаво, але й... трохи сумно. Ніби читаєш намогильні написи на цвинтарі, де лежать досконали вмерлі юнаки, від яких сподівалися так багато...

Переселення до інших країн розметало скупчення наших інтелектуалів, розкидало й письменників по всіх усьодах світу. Нині багатьом доводиться тільки вряди-годи братися за перо, бо на прожиток треба заробляти іншими інструментами. У декого зблід, пригас місіонерський запал, у декого не вистачило творчої снаги триматися на високостях. Деяких давніх спільників роз'єднали групові суперечки й особисті сварки.

Щоправда, ідеї й традиції МУР'у й "Арки" не вмерли. Їх прапор перебрала "Українська Літературна Газета", що виходить при "Сучасній Україні". Вона дещо блідша, в ній уже немає того урочистого запалу, що був властивий "Арці". Але й тут на чільному місці паладин і екзеґет "нового мистецтва" — Юрій Шерех. Він роз'яснює читачам новели Емми Андієвської і іронізує над поетами, що "вийшли сушитись на сонечко".

...З бігом часу на різних островах української діаспори почало оживати культурне життя. Знову виходять газети, журнали, друкуються книги.

Якими ж шляхами йде розвиток нашого письменства тепер? Чи позначились на ньому та в якій саме мірі ті ідеї й прагнення, що надихали письменників і теоретиків МУР'у?

**

1955-ий рік. В газеті "Український Прометей" (Детройт, США) з'являється серія статей Тодося

Осьмачки "На початку — слово (Думки письменника й громадянина на актуальні культурно-політичні теми)".

Перша стаття цієї серії має явно "алармістський" наголовок: "Тривога за долю українського слова". Т. Осьмачка пише:

"Страшно, моторошно нам повертати повні допиту очі до явищ історичного життя свого народу... Особливо до своїх сучасників, які були самі несвідомі тієї сили, що закладена у мистецтві слова, не хочуть придивитися розумною увагою до виявів свого талановитого народу і переносять плекання національного мистецтва й оцінку його тільки в прийдешню свою державу..."

...А тим часом наші земляки всіх станів і всіх посад громадських завжди в інтимному своєму товаристві з особливим шиком підкреслюють своє знання мистецтв, чи то польських, чи російських...

...І така наша суспільна атмосфера маразму і самозневаги не віщує того, щоб наші письменники, скривджені недотепною громадською політикою, здобулися на якесь воскресіння до творчості."

Ніби озиваючись на ці Осьмаччини слова, інший наш знайомий з МУР'у — Ю. Косач виступає в "Прометей" з статтею "Ситуація української літератури (1954-1955)". Він робить спробу в загальних рисах оцінити останній набуток укр. літератури в УССР і на еміграції. Висновки його невтішні:

"Українська література до сьогодні не відкрита світом і не так скоро це збудеться, з тієї простої причини, що відкривати в ній ще нічого. Техніка літературного твору у нас ще надзвичайно низька, ступінь відповідності на тлі європейської літератури невеликий, творчий процес, зокрема щодо прози, неоригінальний і фрагментаричний."

Навколо порушеної Ю. Косачем теми знялася дискусія. Ю. Мовчан пише, що в нас є письменники негірші від європейських, що Коцюбинський і Стефаник, напр., нічим не поступаються Мопсанові або О'Генрі. Все лихо в тому, що Україна "не є великою імперіальною державою". Європі нецікава льокальна література якоїсь російської провінції, що й на мапах незавжди позначена.

Ю. Мовчана підтримують інші учасники дискусії. "Така література чи світ такий?" — запитує, напр. П. Малир. Ю. Косача обвинувачують у несправедливому відношенні до укр. літератури. Йому вказують на те, що укр. література творилася в умовах систематичних і нещадних репресій з боку царського Петербургу й комуністичної Москви.

Ю. Косач відповідає своїм опонентам жовчною й досить безапеляційною "Реплікою".

"Умовини" життя, — пише він, — ота "довідка убогости"... не вирішає. Вирішає талант і ідейна виповненість автора... культура середовища, вглинення чужинних позитивних впливів... тяглість літературного процесу даної спільноти... Того всього (та ще й багато чого іншого) українській літературі неvistачає й звідси її провінційність".

"Переважає у нас тип письменника-самоука, який в сучасну добу не має що сказати, бо що

він може сказати, не знаючи того, що інші перед ним і довкола нього говорять зв'язніше, краще й цікавіше!"

"Ніякі "дотації", "субсидії", "інститути" і т. п. не зроблять з літератури по духу, вузької, провінційальної, етнографічної, закостенілої, реакційної і просто примітивної, — феномена світового значення."

В дискусію включається У. Самчук, що підходить до проблеми з, так би мовити, "практичної" сторони:

"Ця дискусія звучить у загальному так, що постає питання — чи треба нам мати свою літературу, чи не треба... І як не дивно, відповідь на це питання у вісімдесяти відсотків нашої освіченої еміграції одна: нам не треба літератури більше!"

Можливо, на словах ми її й потребуємо, але на ділі нічого не робимо, щоб доказати необхідність її буття. Не маємо на літературу матеріальних засобів, хоч маємо їх на все інше. Не маємо справжніх видавництв. Не маємо покупця книги. Не маємо її читача. Лишаємо письменника напризволяще."

Разом з тим, У. Самчук не думає, що наша література примітивна й безвартісна. Навпаки: "Наша література велика, самобутня, оригінальна. А головне, вона — цілеспрямована, життєтворча й життєносна."

У. Самчука підтримує Г. Черинь. Звертаючись до емігрантського загалу, вона говорить: "Не відвертайтеся від нас (письменників)! Якщо ви хочете великої української літератури, не відвертайтеся від тієї, що маєте, бо краще мати щось, ніж нічого."

...Дискусія на сторінках УП могла б бути цікавішою, могла б охопити більше аспектів великої проблеми, яку заторкнула. На жаль, майже всі письменники й рядові читачі не взяли в ній участі. Дискусія спалахнула і невдовзі сама собою погасла за браком дискутантів, в атмосфері громадської байдужості. Але й те, що в ній було сказане, бодай і небагатьма учасниками, яскраво освітло стан, у якому знайшлася наша еміграційна література — через вісім років після МУР'івської доби, що обіцяла так багато.

Що ж саме сталося з нашою літературою? Що примусило її, після такого блискучого початку, раптом (або не раптом) зів'янути, підстреленим птахом упасти з височини на землю?

Які саме причини призвели до такого стану, коли ми, як це видно з вище викладеної дискусії, маємо, з одного боку, літературу без читачів, а з другого боку — читачів без літератури?

Безперечно, певну рацію має кожен з учасників дискусії. Має рацію Ю. Косач, коли говорить, що наша "масова" література — провінційальна своїм духом, неоригінальна й нецікава. Ю. Шерех сказав про неї:

"У нас люблять сюжети неповоротні й хронікальні, описи розлогі й нудні, фразу нечупарну й без блищиків".

Мають рацію й ті, що вияснюють, які саме історичні обставини **неминуче** перешкодили нашій літературі розвинутись до рівня літератур передових європейських народів.

Нарешті, справедливі й нарікання Т. Осьмачки, У. Самчука й інш. на те, що емігрантський загал не цікавиться своєю літературою, не стимулює своїх письменників.

Мені доводилось зустрічатися з багатьма особами, які щиро вважають себе національно-свідомими й інтелігентними людьми, але не передплачують жодної української газети, жодного журналу, не купують і не читають українських книг.

Якби **кожен** емігрант витрачав, хоча б на наші періодичні видання, бодай мізерну суму — 10 чи 15 доларів на рік, ми мали б великий репрезентативний щоденник, ряд журналів з першокласним технічним оформленням, з авторами, від яких, платячи їм пристойні гонорари й таким чином звільнивши їх від випадкової, часто фізичної праці, можна було б вимагати доброякісної літературної "продукції".

Тим часом, навіть найкращі наші журнали ледве зводять кінці з кінцями і не можуть мати хоча б одного платного співробітника. Редактори "Нових Днів", "Молодої України" й інш. журналів мріють про... 2000 постійних передплатників, як про малоймовірне щастя. Літературно-мистецький журнал при газеті "Свобода" не протримався, здається, й року.

На яких же саме перехрестях розійшлися наші письменники з своїми читачами? Чи може вони ще й не зустрічались?

**

Відповісти на вище поставлене запитання було б нетрудно, якби всі наші письменники були адептами "нового мистецтва".

Наш "масовий читач" не розуміє і не цікавиться експериментальною літературою, літературою з сугубим акцентом на психоаналізі, літературною проєкцією різних "ізмів", творами, які треба розгадувати.

В боях за і проти "нового мистецтва" пролито багато чорнила, зламано багато пер. Може десь в 25-ому сторіччі воно й дійсно витіснить "плаский реалізм", а може й навпаки — виявиться, що воно було лише хворобливим маренням духово занедужаного людства, принаймні якоїсь його частини.

В усякому разі мені здається, що до деяких "ізмів" (таких, напр., як екзистенціалізм, сюрреалізм) треба ставитись насторожено. Ці течії вирости на чужому ґрунті, відображають хворобливі соціо-психологічні процеси в організмі інших національно-культурних спільнот. Пощо ж заражати наш, психічно досить здоровий (може й "примітивно" здоровий) народ, а особливо нашу молодь, чужими, хоч би й "модними" хворобами!

Але послухаймо, що скаже нам Юрій Шерех. "У нас чути нарікання, що література наша неприступна й нецікава читачеві, що письменники пишуть чи не для самих себе, а читачам нічого читати. Справедливість вимагає сказати, що

таке становище існує не тільки в нас, а й в усіх культурних країнах. Один з чільних французьких літераторів Жан Полян пише: "Кожному відомо, що тепер є дві літератури: погана, яку не варт читати (і яку дуже багато читають) і добра, якої не читають". Можна було б додати, що таке становище характеризує всяку творчу, не епігонську епоху розвитку всіх літератур." ("Етюди про "незрозуміле").

Якщо Ж. Полян і Ю. Шерех вважають таке становище за нормальне, то я незгоден з ними. Щоправда, в історії були епохи, коли література була продуктом лише тонкої верстви освіченої людности (античний світ, середньовіччя, доба ренесансу й т. д.), але тільки тому, що понад 90% усього народу були тоді неписьменні й жодної літератури не потребували.

В наш час суцільної письменности залишати народні маси без доброї літератури — значить відкрити дорогу до мас поганій — недосконалій в кращому разі і шкідливій у гіршому разі — літературі.

Звичайно, у вільному суспільстві ніхто не може перешкодити письменникам, що хочуть замкнутися в кришталевих баштах, ухилитися від виконання свого громадського обов'язку перед народом. Але тоді Ю. Шерех не має морального права скаржитись на байдужість читацької маси до "нового мистецтва", — як це він робить у статті "Про незмінне й дочасне".

"Коли Шлемкевич закидає яловість українській еміграційній літературі (Шерех, очевидно, має на увазі той сектор нашої літератури, теоретиком якого є він сам. В. С.), він іде за еміграційним обивателем, який ненавидить усе творче в українській літературі, який загнав її таланти в глухий кут мовчання, а літературу зробив полем для нездар і пропаганди".

Звичайно, Ю. Шерех може сказати, що "маси" мусять дорости до розуміння "нового мистецтва". Але на чому базується певність того, що це мистецтво є добре мистецтво? Адже воно є лише експериментом. Правда, його адепти твердять, що воно вже вийшло з стадії експериментів, але таке твердження дуже дискусійне.

А втім наші сперечання на ці теми мають суто теоретичний характер. В дійсності, незважаючи на напружений інтерес "Арки" до модерних течій західної літератури, навіть найзапекліші її новатори не пішли далі несміливих і неглибоких спроб: Поскілки люди нашої еміграції не надаються до трактування їх в сюрреалістичному чи якомусь іншому модерністичному плані, нашим новаторам доводиться своїх героїв і їх проблеми вигадувати або брати з середовищ, які для нашого загалу (та й для самих авторів) є "terra incognita".

Проте, літературні стандарти "Арки" і без новаторства були зависокі для масового читача, про якого вона зрештою і не піклувалася, орієнтуючись на понадпересічно інтелігентного читача. А таких читачів у нас, як відомо, обмаль.

В результаті МУР'івці стали ексклюзивною групою літературної еліти, що займалася літературним самопостачанням. На смаки й інтелектуаль-

ний рівень емігрантської маси їх творчість жодного впливу не справила. Вона до неї й не дійшла.

По доступну для себе літературу широкому читацькому загалові доводиться звертатися до тих письменників, які згодні писати для нього.

**

Яку ж літературу пропонують ці письменники нашому "масовому читачеві"? Добру чи погану?

Насамперед, треба сказати, що у нас є ряд авторів, таких як Улас Самчук, Докія Гуменна, Василь Чапленко, Іван Багряний і інші, що їх твори переживуть еміграцію. Таких авторів, на жаль, небагато і їх твори губляться в зливі нецікавих і художньо-недосконалих книг, що їх випускають на ринок видавництва, які не мають у себе ні компетентних літературних редакторів, ні навіть кваліфікованих редакторів мови.

Ці книжки недосконалі не тому, що в них немає якихось оригінальних думок чи "нових слів" (яких від них вимагає Ю. Косач). Наш масовий читач не естет і не гурман, він не шукає в книгах глибокої філософії.

Найпершим джерелом хиб у цих книжках є те, що їх автори доладу не знають, для яких саме читачів вони свої книжки пишуть. Вони здебільшого мало, а то й зовсім не уявляють собі своїх читачів, — до яких соціальних верств вони належать, який їх культурний рівень, які у них інтереси й літературні смаки.

В результаті цього багато творів, не адресованих конкретним читачам, справляють враження, ніби вони написані з єдиною метою — задовольнити творчі імпульси авторів або їх літературні амбіції.

Вимоги, які "рядовий читач" ставить літературі, нескладні, їх можна викласти в основному дуже коротко: художній твір мусить бути цікавий і написаний легкою, зрозумілою мовою.

Цікавий художній твір — це значить твір з актуальною темою, що лежить в середині інтересів рядового читача, з життя його середовища (за винятком деяких спеціальних жанрів, напр. історичної белетристики), з фабулою, що тримає увагу читача в постійній напрузі, "бере за душу", з реалістичним показом життя — без надуманих, неправдоподібних ситуацій, з живими, яскравими персонажами, без ексцентричних проблем і висмоктаних з пальця конфліктів.

Пересічний читач не любить безсюжетної літератури, надміру "поезії в прозі", розтягнутих описів, набридливого копання в "психології", авторських, часто примітивних розумувань. Літературні твори читають не для того, щоб ознайомитись з поглядами письменника на ту чи іншу проблему. Для цього є публіцистика.

Люди читають з різними цілями — для розваги, щоб утвердитись у власних поглядах, щоб знайти схвалення власним вчинкам, щоб дізнатися, як інші люди поведуться в ситуаціях, подібних

до тієї, в якій перебуває читач, нарешті, щоб довідатися "що було потім і чим усе скінчилось". Є й багато інших причин, що збуджують у людей інтерес до книг.

Якщо письменник має що сказати своїм читачам, він мусить сказати це в цікавій для них формі, — особливо, коли пише для "некваліфікованого" читача. Мало хто стане читати нецікаві, трудночитабельні твори тільки з огляду на їх "змістовність і глибину" чи "високу ідейність."

Адепти "нової літератури" можуть закинути мені, що я проповідую орієнтацію на читача-обивателя, — отого, що "загнав наші таланти в глухий кут мовчання і зробив літературу полем для нездар".

Так, я думаю і про читача-обивателя теж. Якщо наша "масова література" стала полем для нездар, то в цьому є частина вини й обдарованих письменників, що, зігнорували соціально-етичну функцію літератури, хотіли побудувати нашу велику літературу "на голому місці" — в умовах (не закриваймо очей на це) відсутності масового читача для неї. Тим часом на занедбаному полі нашої масової літератури почали витикатись бур'яни.

Література для "вибраних" має право існувати і нехай вона в нас буде. Але не сміємо забувати й про масового читача й трактувати лише як нездар тих авторів, що пишуть для нього. Наше завдання — дати рядовим читачам добру літературу, а для цього треба: 1) відохотити від літературної праці постачальників недоброякісної продукції, 2) допомогти добросовісним авторам піднести їх письменницьку кваліфікацію й 3) приохотити масових читачів до "доброї" літератури, роблячи її, насамперед, цікавою, бо нецікава література не може бути доброю.

Літературний твір, в основному, — розповідь. Крім теми, філософського чи ідейного обертону, він повинен мати фабулу, що полонить увагу читача, і характери, вчинки і доля яких не байдужі для читача.

Літературний твір "роблять" характери, отже сюжет і фабула виростають з характерів. Тим часом, більшість наших повістярів спочатку придумують фабулу, — серію штучних дій і ускладнень, — а потім вставляють у це вариво своїх героїв і свавільно проштовхують їх, наче маріонеток, крізь фабулу. Такі персонажі ніколи не будуть живими й переконливими (а значить і інтересними).

Літературний твір не може бути цікавим, якщо автор недбалий у доборі слів, користується спрацьованими словами, банальними фразами, заялженими епітетами, якщо він вдається в нудні описи, несуттєві деталі, — не виховує свого смаку, не працює над своїм стилем, не розуміє ролі форми, ритму, синтаксичної структури, не має почуття драматичного.

(Закінчення на стор. 25)

СПОГАДИ З НЕДАВНИХ ЛІТ

Від синього Дінця
до бурої Ками й назад...

Григорій СКИТ

Продовження
з попередніх
чисел

“Молодої України”

“СМЕРТЬ ПАНИКЬОРАМ”

До самого ранку бродили ми житами, лугами й городами, озброєні хто чим міг — здебільше кілками. Над ранок прибули загони міліції й якась військова частина і ми голодні, по вуха забрюхані в росі, з піснею вертались додому. Розуміється, що з німецьких парашутистів не знайшли і сліду, але сама свідомість того, що ми вже брали участь у війні — надавала бадьорого й задавакватого вигляду. Горланили на голодні шлунки “В бой за родіню”... “Петлюрівської” більше ніхтс не наважувався починати. Та тільки що ми стали в дворі на площі, як туди ж вїхало авто, з якого вискочило двоє військових у формі “внутренних войск” і, ні до кого не звертаючись, попрямували до групи майстрів, що стояла подалік дожидючи директорових розпоряджень. За хвилину вони верталися, а між ними по середині ішов наш майстер Гельмут Карлович — старенький, добродушний дідусь, якого ми всі любили і за його знання ковальської справи, і, найбільше, за батьківську турботу до своєї групи. Щойно пізніше ми дізнались, що це йшла чистка тилу від фашистських шпівонів, а такими були всі німці. А ми ж ніколи й не догадувались, що він німець та ще й фашист. Через тиждень половина учнів була відправлена в Харків на військовий завод. До тієї половини призначено й Ілька — так що він більше не вернувся до нас. На моє прохання призначити й мене на від'їзд, щоб бути разом з Ільком, директор сердито відповів:

— Я тобі дам разом! Не мали ще там з вами клопоту.

З решти було зорганізовано кілька більших числом груп. Теоретичні заняття скінчились, на томість подвоїлись практичні і військові. Наніч навколо школи виставлялись патрулі. Майже що-другої, щотретьої ночі ми вирушали на облави за парашутистами. Хоч помполіт докладно описував нам як вони мають виглядати, що вони “принімают від бойцов і командіров Р. К. К. А. і Н. К. В. Д. та інших ответственных і безответственных работников государства”, але наші “парашутисти”, яких нам часом доводилось піймати, чомусь завжди мали вигляд сторожів з радгоспних садів та колгоспних баштанів, а трофеями були, розуміється, ягоди, яблука й кавуни...

За місяць після оголошення війни в газеті промелькнула коротенька вістка, яка сповіщала, що вироком воєнтрибуналу присуджено “к вишей мере наказанія за паникьорство і саботаж” секретаря Н-ського райкому партії, а коли за кілька днів після цього на парканах учіліща були розклеєні

величезні плакати під назвою “СМЕРТЬ ПАНИКЬОРАМ!”, Степан впевняв мене, що той якого б'ють на плякаті — дуже подібний до нашого помполіта в перший день війни, а той котрий б'є паникера — точний капітан з воєнкомату.

**

Минало тривожне літо... Тяжкі трудові дні в гарячих майстернях і недоспані ночі давали себе визнаки — хлопці ходили змучені, змарнілі. А війні сподіваного швидкого кінця не видно і не чути. Наші “героїческіе войска победоносно” здавали місто за містом, область за областю, залишаючи ворогові спустошену землю. Шляхом повз нашу майстерню почали рухатись безконечні потоки евакуйованих на схід: спершу авта, потім підводи, а далі й піші.

Піші були здебільше молоді хлопці й старики, які не підлягали мобілізації в армію. Йшли виснажені, змучені, голодні і спрагли. На наші цікаві запити спершу відповідали: з Вінниччини, з Житомирщини, далі з Київщини, а нарешті з Полтавщини. А потім на шляху все замішалось в одну масу, яка поспішно гнала на схід: авта, підводи, люди, трактори, комбайни, коні, корови, вівці, свині, навіть гуси. Спершу днями, а потім днями й ночами в повітрі висів безперестанний гуркіт моторів, рев скотини, іржання коней, розпучливі вигуки людей біля висохлих криниць. Здавалось рухнула вся Україна на схід, рятуючись перед наїздом, перед його звірствами, супроти яких “блідли звірства диких татаро-монгольських орд”, — як постійно кричали газети, радіо і помполіт. Ночами приглушено рокотали в небі тяжкі німецькі бомбовози, які несли свій смертоносний вантаж на Харків, на Донбас і в темні безмісячні ночі падали заграви там, куди вони летіли...

А на шляху не було кінця втікаючому потоку ні в темні, ні в дощові ночі... Спершу ми питали звідки, а потім вже перестали, бо ніхто не відповідав. Лиш часом вскочить якась перемучена овечка в відкриті двері майстерні, подивиться смутними очима на напівголих ковалів, що завзято вистукують молотками по наковальнях, жалібно мекне, ніби хоче спитати: “Куди нас женуть, люди добрі?” і, не діставши відповіді, піде далі.

Аж одного ранку, все урвалось. Прокинувшись, ми аж здивувались від раптової тиші, що від неї вже давно відвикли — на шляху була пустка.

Зате в саду нашого учіліща стояла замаскована батарея гаубиць, навколо якої снували червоноармійці. Надвечір вже було чути спершу притишену, а потім все голоснішу артилерійську ка-

нонаду. Помполіт, ще надриваючи горло, впевняв, що "врагу Дніпра не переступить, Київ будесть отстоян" та на другий ранок ми переконались, що він, і преса, і радіо брехали, бо того дня були погружені на авта наші склади (більшу половину майна яких було погружено селянами в свої мішки), були зруйновані майстерні, в гуртожитках залишилися голі стіни. Останню ніч прийшлося спати на голій підлозі впокіт.

Ранком на "общем построеніі" половини учнів і більшої половини майстрів "не оказалось". Пропали безвісти. Шукати їх було і ніколи і нікому. Був один наказ: маршовою колоною вирушати на станцію, а звідти потягом далі. Маршрут — "Вглубь СССР."

Відправивши своїх жінок автами (помполіт дитей не мав, а директорова донька Галя була на початку війни змобілізована в армію) помполіт і директор та пару майстрів ішли з нами пішки до станції. Не зважаючи на заохоту помполіта бути "веселей" і співати — хлопці йшли сумні й пригнічені. На шлях вибігали дівчата і такими ж сумними поглядами мовчки проводжали нас. Яку весну було пережито разом, скільки пісень переспівано, а тепер — прощайте! Може на довго, може й назавжди. Перед вами далекий, невідомий шлях в чужину, а перед нами невідоме страшне завтра — на рідній землі під чужинцями...

Один Степан невгомно торохтів, штовхаючи мене ліктем під бік:

— Ти глянь, та ти тільки глянь на ту, що з косами — умирала за мною! А он, он та, що плаче — казала: "втоплюсь, як покинеш". А ота чорнява, що з стрічкою — от, брат, цілується — аж досі жарко! — Аж облизався, — ніби й справді після поцілунок.

На станції нас уже чекав готовий до відходу ешелон, в кінці якого був причеплений вагон спеціально для нас. Передні, ввійшовши в вагон, відразу подалися назад з пополотнілими обличчями.

— В чом дело? — кинувсь на них помполіт, — за чом остановка?

— Вагон розбитий і в крові... — відповідали хлопці.

Помполіт кинувсь сам до вагону і за хвилину вискочив як крейда білий.

— Сволочи — хотя би помилі вагон перед погрузкой, — пробурмотів і кинувсь в напрямі дижурного станції. Та назустріч йому йшов капітан з воєнкомату — наш старий знайомий. Він, як виявилось, був начальником ешелону і турбувався щоб ешелон якнайскорше відійшов.

— В чом дело? — запитав і собі.

— Вагон негодний до погрузки, — відповів помполіт, — я не могу в ньом сажать ребят.

— Ви самі ні к чертям негодни, трусішка жалкий! Две мінуты даю вам на погрузку, інаше я вас погружу, — додав він, плеснувши себе по каблуці пістоля.

Цей аргумент, здається, переконав помполіта і він кинувсь перший до вагону, а вслід за ним і ми. Вагон був з пригородних потягів, тобто без полиць і купе. В підлозі вагону і в протилежній

від станції стіні світилися великі діри, а на білих стінах і на потолку червоніли латки крові і перемішаного з волоссям засохлого мозку. Жах проймав до кісток при одному погляді на таку "картину" і хлопці тиснулися подальше від дірок, намагаючись в той бік навіть не дивитись.

— Сідай, Грицьку, будем шпали лічити, — зупинив мене Степан, коли я проходив біля нього, шукаючи місця. Він зручно вмовстився над самою діркою в підлозі і здавалось плював на всі "неудобства". Потяг рушив і з дірок і з розбитих вікон потягло сквозняком. Та це не вертало хлопцям рівноваги. Мовчки поглядали на директора та помполіта, які намагались бути спокійні й цим заспокоїти хлопців.

— А може б так "петлюровську"? Що ти думаєш? — підсунувсь до мене Степан.

— А вийде?

— Попробуєм...

Не вийшла. Тільки но Степан почав, як впереді ешелона пролунав вистріл зенітки, йому відповів кулемет на площадці перед нашим вагоном і вслід за цим трусонULO вагоном від недалекого вибуху. Потяг раптово став, перемішавши в вагоні все на купу, з якої один по одному вискакували хлопці, стрибали в вікна, товпились в двері, і вирвавшись безпам'ятно неслися в степ — подалі від залізниці. Чорні ремісничі шинелі були доброю мішенню для "фріців", які саме розверталися і капітан це бачив.

— Ложись, ложись... вашу матю! — кричав він на все горло стоячи на повний зріст на площадці, але його голос не долітав до свідомості втікачів, попереду яких щодуху летів помполіт, аж занадто скоро на його 115 кг.

— Ложись, стрелять буду!!! — негавав капітан направляючи кулемет на втікачів. Пролунала коротка черга і помполіт, змахнувши руками, впав навznak.

Припали до землі і хлопці. Все це спостерігали ми з Степаном з під коліс нашого вагону, де ми якимсь чудом опинились (пригадати тяжко, здається таки вискочили в дірку в підлозі). Потім знову свист і розрив бомб, град осколків, що торохтів по вагоні, дим і курява відібрали "присутність духа", який втік далеко — деж аж у носки черевиків. Коли все стихло і "дух вернувся", я торкнув Степана.

— Живий, Стьопка?

— Та здається... Ти знаєш, про що я оце думав зараз?

— Міг хіба думати?

— Думав... Хай старші умирають — вони ж хоч якесь життя бачили, а за що ж оце ми пропадаємо? Навіть дівчини не довелося поцілувати... і умирай...

— Ха-ха-ха! Тримай, бо вирвусь! Ну, це ти, брат, здорово смішиш.

— Ну й чого б я іржав?

— Та ти ж мені цілу дорогу не давав спокою своїми романами...

— Брежав, братіку, хай мене зараз трісне, коли то правда! Навіть за руку не потримав...

— Ну хай краще не тріскає, бо й мене зачепить.

— Переживу — ніколи не брахатиму, ось хрест святий...

Новий свист, а за ним ще страшніші розриви заглушили нашу розмову, а коли ми знову вернулися з того світу — над нами вже вагона не було. Він розторощений лежав догори колесами кілька метрів від рейок між якими лежали ми.

— Живий, Стьопка?

Читачі! Забезпечуйте себе і свої родини найвигіднішими асекураціями в

УКРАЇНСЬКОМУ РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ

Допомагаймо собі гуртом! Ваші вкладки до УРСоюзу — це Ваша найпевніша ощадність, що приносить Вам високу річну дивіденду.

Ще сьогодні зверніться за інформаціями до редакції "Молодої України", — або на адресу:

Ukrainian Workingmen's Ass'n
524 Olive Street,
Scranton, Pa., U.S.A. ...

PRINCESS FASHION FURS

506 QUEEN STREET WEST
в Торонті

Tel.: EM. 3-8884

- Найкращі футра на догідні сплати,
- Готові і на замовлення,
- Всіх родів переробки.
- Товар гарантований.
- Приймаємо теж на переховку літом.

Наш другий магазин:

750 YONGE ST. Tel. WA. 1-8971

— Та здається.

— Здається й "фріци" вже полетіли. Вставай. "Фріци" й справді зникали за недалеким лісом. Обтрусились, оглянулись. Навколо земля зрита воронками, горів паровоз, горіло кілька вагонів, чувся зойк ранених... Понад шляхом один по одному підводились хлопці. Деякі лежали не порушені, від деяких не лишилось і знаку — тільки чорні забризкані кров'ю куски сукна від шинель свідчили про них. Зі сто двадцяти учнів нашої школи, що грузились в вагон — живих лишилось дев'яносто три, з того чотирнадцять ранених. Лишився живий і директор. А помполіта знайшли метрів за триста від залізниці — лежав в калюжі крові і скляними очима на перекошеному страхом обличчі вдивлявся в небо.

— Ти глянь, ні ти тільки глянь — точна копія з плакату "СМЕРТЬ ПАНІКЬОРАМ" — тормосив мене за рукав Степан, коли вертались до вагонів.
(Далі буде)

І д у . . .

(Продовження зі стор. 3-ої)

— Добре, синку, я заспіваю.

Ой, у лузі та ще й при березі
Червона калина.
Породила молода дівчина
Хорошого сина.
Ой, де ж вона його породила,
В зеленій діброві!
Та й не дала тому козакові
Ні щастя, ні долі...

Стало тихо і в хаті і за вікнами. Двічі Герой Радянського Союзу гвардії капітан, як пастушок, притиснувся до матері, а в неї по глибоких зморшках нестримно котилися сльози...

Коли вийшли з хати на подвір'я, по небу котив повновидий місяць, солодкі пахощі акацій п'янили голову. Заграв баяніст, і гості парами пішли по вулиці, мов сріблом облиті. Петрусь узяв мене за руку і, пронизуючи очима, спитав:

— Чекала?

— До останньої хвилини, мій любий!

— Я заїхав тільки на один день, там починаються бої вже за Одер, але ти чекай, я будь-що повернусь до своєї Наталки.

Над головами раптом затьохкав соловей. Петрусь схопив мене на руки й поніс. Мені здавалося, що ми летимо попід хмарами, і тільки місяць та зорі були вищі за нас.

Коли Петрусь опустив мене на траву, я почула над головою знайомий шелест лип на шляху.

— До кого ти гукала? — спитав він, усе дужче стискаючи мене в своїх обіймах.

— До тебе, — кажу, — мій голубе, до тебе, мій соколе, гукала: "Іду, йду, йду-у-у!"

Слідом чується луна: "Іду, йду, йду-у-у!" Наталка скидається, дитя прислухається і потім з безтямними очима кричить:

— Чуєте, його голос! Це він, це йде мій Петрусь!

І вона, як зачарована, біжить на відгомін свого ж голосу.

Київ, 1945.

НАШІ ПРОБЛЕМИ

ШЛЯХОМ ДЕМОКРАТИЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Юрій МАРТИНЮК

Історія поставила перед сучасним українським поколінням карколомне завдання. Доля України як нації рішатиметься в нашу епоху і рішатиметься сучасним поколінням. Чи Україна стане першою державою на Сході, скалою порядку, добробуту і вольностей серед анархії Сходу, чи зникне з лиця землі як окрема нація, залежатиме від шляху, який вибере сучасне покоління. Процес штучної денаціоналізації досяг свого апогею. На всіх площинах економічного, політичного, культурного життя потужні сили скеровані на знищення національного первня в українському народі.

Найвища ставка сьогоднішньої розгри: відродитись чи вмерти українській нації.

Тому найосновнішим завданням сучасної української людини є регенерація найціннішого скарбу, — самосвідомості, регенерація моральних вартостей, національної свідомості, розбудження лицарських чеснот, відповідальності за добробут української нації, самовідреченого служіння українській культурі, — бо регенерація цих вартостей є першим кроком до державного відродження. Завдання колосальні, і щоб з ними належно справитись, потрібно великого вкладу енергії, моральної витривалості, непересічних знань, фанатичної віри в правоту своїх переконань, нарешті віри в свої сили і здібності, що виростає з почуття спільної сили організованої громади. Самотній людині ці завдання не під силу. Лише скута в одне вістря спільними ідеалами, скерована в одне русло мислення і дії колективним почуттям обов'язку, наснажена спільними ідеалами і прагненнями молодь належно зможе зустріти наростаючі проблеми часу, які їй передало у спадок покоління бурхливого українського півсторіччя. Перша чверть нашого сторіччя позначилась шуканням емансипації української людини через соціальне визволення.

Подібно як сьогодні колоніальні народи шукать універсальних розв'язок свого уярмлення в соціальних теоріях, аж до комуністичних включно. Україна того часу всю ставку поклала на карту боротьби за соціальну справедливість, відсуваючи всі інші шляхи на задній план.

Поділ на соціальні верстви на той час ясно перекривався з поділом на під'аремну українську і гноблячу чужинецьку. Не дивно, що з точки зору перелому сторіччя соціальна революція була вимогою часу.

Хибність цих "всерозв'язуючих" соціальних теорій проте повністю виявилась в роках Великого Зриву, коли наївна віра в соціальне братерство, в золотий вік співжиття всіх народів притупила

чуйність українського народу до нової небезпеки соціалістичного імперіалізму, штовхнувши український нарід у ще тісніше, "соціалістичне" цим разом, ярмо модерного рабства.

Тому нормально, що нове розчароване покоління другого чверть сторіччя кинулося в іншу крайність, крайність тотального заперечення соціальних шукань, заперечення індивідуальних свобод, заперечення всього, що хоч у меншій мірі було зв'язане з цим трагічним періодом поразки. Це було запереченням власних батьків. Покоління "тридцятирічників" безкритично пробувало пересадити на український ґрунт органічно чужий, антинародний, аморальний "волютаризм", соромливо прикритого вишиваною сорочкою фашизму, незаслужено дескредитуючи святість здорового ліберального українського націоналізму.

Як наслідок, сьогоднішнє покоління "п'ятидесятників" на переломі українського сторіччя "бурі і натиску" опинилось з баянсом нездійснених надій. Бо ані теза соціальної справедливості першого чверть-сторіччя, ані заперечення її антитезою "расової теорії волютаризму" не спромоглися підняти ідейно українське молоде покоління понад його антагоніста всеросійсько-імперського мислення. Україна залишилась підневільною, фізично й духово.

Треба проте сказати, що трагедія "двадцятирічників" з їх ставкою на "клясу" і "тридцятирічників" з їх містикою раси лежала не в помилковій аналізі ідейного клімату часу, і не в помилковості цих ідей (як перша так і друга в своїй суті по сьогодні залишаються головними пружинами людського духового життя). Помилка криється в пересаді акцентації однієї ідеї, в преокупатії роздмухування односторонніх теорій і браку синтетичного мислення; в намаганні втиснути багатогранне духове життя народу в прокрустове ложе штучних і односторонніх теорій.

Завдання сучасного покоління не буде виконане, коли воно оцінить події першого півсторіччя як "пропащі", період який треба забути, як неприємну згадку, щоб починати шукати нових універсальних теорій. Ніколи ми не були б далші від правди.

Минуле ми можемо засудити, минуле ми мусимо ревізувати, але відкинути як цілість, з тим, щоб починати шукати "універсальної нової правди", ми ніколи не сміємо. Покоління не виконає вимог історії, коли належно не вивчить об'єктивно історичного процесу болючого відродження української нації в ретроспективі саме духових про-

цесів останнього півстоліття, не зважить в об'єктивній оцінці вартостей минулого і не перебере безцінного скарбу великих ідей своїх батьків, синтезувавши те, що здавалось протиріччям, в одну динамічну непереможну силу молодого українського покоління. Вогонь, як рівно ж вода, як стихія, приносили не мало людству нещастя. Одне є запереченням іншого. Але прийшов людський геній і знайшов синтезу заперечень в паровім котлі, і пара стала людським благословенням.

Обов'язком часу є віднайдення синтези української духовости. Духовости, що надхне сучасне покоління вірою правоти своїх переконань, що піднесе українську ідею понад заперечуючі нівеляційні ідейки імперіалістичної Росії, дасть в руки української людини непереможну духову зброю, — волю до самостійного життя.

Обов'язком передової української молодечої організації ОДУМ-у не є лише зберегти український зміст у вузькому колі своїх членів, не лише зменшити почуття самотності і розгубленості молодого еміграційного українського покоління по чикагських та ньюйоркських задвірках, — це все лише попутні обов'язки. Головне завдання лежить, саме, у відшуканні зброї, і зброєнні УСЬОГО покоління Молодої України, де б вони не були, за ким би вони не йшли сьогодні, зброєння фундаментальними ідеями, що стали б самим змістом їх життя.

Ці ідеї це здоровий український націоналізм в демократичних формах всенародної емансипації.

Наука і техніка в своїм розвитку щоденно нагромаджують матеріальне багатство людства. Кожна новонароджена людина приходить у світ певного рівня цивілізації, але в світі морально-етично-духовому спадку немає. Кожна людина мусить пройти весь шлях вибору від початку. Не кожний має час, можливість, підготовку і бажання шукати ледве помічених стежок в ідейних джунглях модерного життя. Дати критерій дійсних вартостей, озброїти компасом ґрунтовних ідей, дати вірні напрямні в хаосі конфліктних поглядів і духових течій — це перше завдання передової організації української молоді.

Лише ведене такою організацією, українське молоде покоління зможе вірно віднайти свій шлях серед лабіринту безчисленних облудних доріг і стежок.

Інакше життя в модерній організації залишиться безцільним, потягнення необґрунтовані, цілі неокреслені, рішення не продитковані логікою вищих плянів.

Тому все життя молодечої організації мусить мати твердо окреслений ідеологічний хребет, єдино який дозволить вірно аналізувати суспільно-громадські процеси, вірно рішати проблеми сучасного, ясно розуміти події минулого, нарешті твердо і впевнено крокувати в часто неясні колії хаотичного завтра. Не лише далекосяглі пляни організаційного життя мусять спиратись на цей остов ідеологічного каркасу, але й у дрібнім щоденнім, щогодиннім житті молодь багато легше віднайде вірний шлях, послуговуючись компасом випробуваних ідейних концепцій.

Цей обов'язок проводира українського покоління другої половини півстоліття і мусить на себе взяти передова організація української демократичної молоді, ясно пропагуючи свій синтетичний зміст духового спадкоємця і віковичної традиції українського демократизму і державотворчого здорового націоналізму.

Найбільшою ідеєю нашої епохи була і залишається вічно жива, вічно хвилююча ідея досягнення ультимативної свободи кожного члена народу, як одиниці, і народу як цілості, ядерно окреслена крилатою фразою А. Лінкольна: Уряд з народу, для народу через народ...

Часто це перекладають лише як тезу демократії, тобто тезу індивідуальних свобод, але при вдумливій аналізі фраза містить не менш ясно і зміст національної незалежності. "Уряд з народу для народу" — не чужий накинений чужою імперіалістичною силою уряд, а саме "з народу і для наорду". Ця глибока здорова синтеза демократії і націоналізму, ідейні сили, що спричинились до могутності Західного світу, мусить стати краеугольними підмурками усього духового життя покоління Молодої України, ці ідеї мусять стати щоденною "одежею духа і життєвих форм, і живих їх здійснень у новій українській людині", як висловився д-р М. Шлемкевич. Ці ідеї мусять стати так само органічні, як саме життя.

Ми живем у віці нищення імперій і народження національних держав. Лише за останні десять років 17 народів, понад 1/2 мільярда людей, 1/4 населення земної кулі, дістали повну незалежність. Альжир пробує стати на власні ноги. Карабійські острови наближаються до статуту доміній. Напівзалежні народи як Єгипет, Іран досягають повної незалежності.

Недоцінити націоналізм, як першу рушійну силу нашої епохи — це значить залишитись сліпим до ідейних процесів нашого часу.

Націоналізм має вартість великої позитивної ваги. Він єдино творить спільну базу прогресивного розвитку суспільства, творить умови для здійснення ідеалів соціальної справедливості. Націоналізм — це ідея, що заповнює людське серце і розум новим сентиментом, глибоким патосом самовідречення, підіймає людину до нових моральних висот, гасить егоїстичні мотиви примітивної людини без батьківщини.

Для сформованих народів, для яких період національного визволення чи національного об'єднання залишився історичною згадкою, хвиля модерного націоналізму може здаватись "вузьким" навіть "назадницьким" (для них можливо саме так і є), кроком назад, але для народів поневолених, у тому числі і для України, націоналізм залишається всеполюючою ідеєю життя і смерті як народу.

Нашим ідеалом як християн був і залишається ідеал вселюдського братерства в Христі, але досвід нас вчить, що шлях до реалізації цього ідеалу лежить саме в реалізації звільнення всіх народів від національного поневолення, що єдино стоїть на дорозі реалізації вселюдського братерства.

Не "балканізація" була і залишається причиною війн і світових струшень, як дехто облудливо намагається відвернути увагу світу від дійсних джерел неспокою, війн, знищень і вселюдських страждань, від імперіалістичних тенденцій національного гноблення.

Не Голяндія і Бельгія, Швейцарія і Фінляндія, Люксембург і Швеція, Іран і Норвегія були чи є першоджерелами війн. Джерел людських нещасть треба шукати де-інде, а саме там, де сильні світу цього навмисне галасують про небезпеку націоналізму, щоб заглушити брязкіт власного імперіалізму, джінгоїзму та нацизмів чи русо-комунізмів, що топчуть святість прав народів на національну свободу.

Ми не сміємо викинути найсильнішої зброї лише тому, що грубі сили зпримітивували велику ідею, брудні руки сплямили чистоту, а дрібні люди поставили велику ідею на службу своїм дрібненьким інтересам.

Для нашого покоління націоналізм стає формою сумління, через яке індивідум проklamує свою найвищу лояльність народу.

Народившись на хвилі ентузіазму емансипації людства з ґрунту гуманізму, з концепції індивідуальної свободи і раціоналізму, ставши відповіддю проблемі будови суспільства в політичній реальності, ідейною зброєю народу в його боротьбі за свободу, правопорядок, толеранцію, зброєю в боротьбі за суспільство вільних громадян, керіваних законами, а не капריзами монарха — націоналізм стає зброєю демократії проти абсолютизму та універсалізму середньовіччя. Зроджений в такій атмосфері віри в політичну інтегральність цілей, націоналізм не міг не вирости в здорову концепцію духового контакту, соціального союзу вільних громадян з волі індивідумів, ставши найціннішим скарбом у розвитку народу в його боротьбі за життя і добробут.

Інтеграція відбувається майже завжди навколо ідеї спільного майбутнього, досягненого спільними зусиллями "сумлінням солідарності привілеїв і обов'язків зі всіма іншими, що живуть в тій самій політичній ідеї одиниці" (Gibbons).

Підкреслюючи вагу ідеї націоналізму в сучасну епоху, ми мусимо застеретти, що під сучасну пору під термін націоналізму, як під кожне інше суспільно-політичне поняття, підсувається найрізноманітніший зміст від "вегетеріанського" етнографічно-побутового сентименту, в одній крайності, до зоологічно-фашистського джінгоїзму в іншій крайності.

Націоналізм став заявленою лайкою, подібно як капіталізм, соціалізм, чи інші "ізми", не дивно, що пересічна людина ледве почувши, що слово кінчається на "ізм", починає відхрещуватися від самого змісту великої ідеї.

Використання ідеї націоналізму в своїй суті ворожим національному духу комуно-марксизмом, який демагогічно виїжджає на експорт на націоналістичному конику захисту прав поневолених народів Азії, дискредитувало ідею націоналізму, як

"антизахідну, антидемократичну", в очах тих, хто залишається сліпим в полоні порожніх слів, не розрізняючи, що від цього соціалістичного націоналізму на експорт тхне ленінською діялектикою мошенства. Перейняті концепції націоналізму випущено з морального та політичного змісту, який єдино творив цінність ідеї, і як троянського коня кинено в підступній війні проти творця націоналізму, проти духового Заходу.

Націоналізм не є модерне явище. З часів Єгипту, Месопотамії, Геллади ми вже зустрічаємось з цим феноменом.

Християнська ідея неподільності світу притупила зріст націоналізму в середні віки, лише, щоб він знову вибував в новім модернім змісті в період Відродження 16-18 ст.

Цей рух був запевненням особистих свобод широким масам народу, запевненням прав громадян супроти суверена, звільненням думки від оков традиційного авторитаризму, поваленням замкнутого кастового суспільства і розбудування нового вільного відкритого суспільства. Націоналізм виростав з ґрунту гуманізму, стаючи сплотно людських свобод, прогресу і міжнародного миру.

Борець за німецьке національне відродження Гердер вірив, що "всі нації мусять плести свою частину великої канви Мінерви, не раничи інших, не сіючи розбрату своєю гординою".

Але з часом, як кожна інша ідея, ідея націоналізму піддалась ревізії і підтасовці до потреб інтересів кожної країни окремо, давши початок безчисленним концепціям націоналізму.

Так у Франції на хвилі французької революції виростає нетолерантний, фанатичний здетермінований з месіанським запалом якобінський націоналізм, з якого багато запозичили націонал-соціалізм, фашизм Мусоліні, та російські фашизуючі кола. Консервативна Англія перетравлює аристократично-гуманітарний націоналізм Болінґфрука в традиційний націоналізм, що відкидає революційний шлях як засіб, звертаючись до традиції та історії, наголошуючи суверенність національної держави, але не поступаючись і принципом індивідуальної свободи.

З загостренням ривалізації, з появою імперіалістичних тенденцій та економічною конкуренцією, ліберальний націоналізм дав місце інтегральному націоналізму Бісмарка в Німеччині, Дізраелі в Англії, Плеве в Росії, та інших, який відкидав всяку симпатію до співпраці з іншими народами, відкидає особисті людські свободи, підпорядковуючи все лояльності держави. З таких передпошилок ідейного багажу зроджується східний націоналізм.

Без кордонів власної держави, як протест проти існуючого державного устрою, мусячи вкорінятися на ґрунті відсталих соціо-політичних відносин, з перших днів свого повстання східний націоналізм носив зародки внутрішнього конфлікту. Не маючи ґрунту в сучаснім, цей східний націоналізм був вимушений кинутись в екзальтацію минулого.

Антін ЧЕРНЕЦЬКИЙ

Про еліту, інтелектуалів і політику

(Голос у дискусії)

Спершу, копіюючи Захід, пізніше стає в повне заперечення "чужого", вихлюпуючи з брудною водою наносного і власну дитину внутрішнього змісту.

Викликаний і залежний від зовнішніх сил східний націоналізм переріс у дві протилежні вітки:

Це здоровий націоналізм, що зберіг зміст західного націоналізму, пристосувавши його до соціо-політичної реальності обставин. Цей здоровий націоналізм залишає парламентарні інституції, республіканські здобутки індустріальної революції тощо.

Другий це той, що пішов на тотальне заперечення зовнішнього впливу, з ірраціональною концепцією племінної солідарності, з містикою археологічних розкопок.

Для цього другого важливим залишається не зміст, але лише форма, не добробут народу, але фіктивна велич держави.

Будучи в своїй суті реакцією на затиснення національної гордості в перший період боротьби за державність цей націоналізм є позитивним явищем, але з хвилиною досягнення незалежності, він перетворюється на прокляття нації, штовхаючи її на шлях імперіялізму, саме того, проти чого цей самий націоналізм боровся до виборення своєї свободи.

Історія вчить, що кожний, хто стане на цей шлях, призначений на скреслення з мапи, — Юдея, Єгипет, Македонія, Персія, в старі віки, Еспанія, Оттоманська Імперія, в середні, Німеччина нещодавно, нарешті Росія в сучасну пору, — все це приклади трагедії народів, гнаних сліпим супер-націоналізмом.

Цей шлях не сміє стати українським шляхом.

Шлях Молодої України це шлях здорового ліберального націоналізму зі збереженням найцінніших його рис: конституціоналізм, толерантність та суспільство вільних громадян, засноване на законах.

Лише здоровий націоналізм спроможний збудити сантимент лицарських чеснот в серці кожного члена національної спільноти, перетворити егоїстичні потяги окремих одиниць в альтруїзм служіння одиниці цій спільноті, скерування її прагнень, стремлінь і мрій в русло прагнень, стремлінь і візій нації.

Лише цей шлях здорового націоналізму приведе Молоду Україну до ультимативної цілі слави незалежності. Лише цей шлях завершить національне відродження, що почалось 50 років тому, що зацвіте буйним квітом української весни у всіх сферах життя.

І єдиним шляхом до цього для української молоді є шлях синтезу віковичної традиції українського демократизму та державотворчого, здорового українського націоналізму.

Українська молодь, як і кожна молодь, завжди шукала й шукає вищого, кращого. Живе ідеалами, намагається знайти шлях до їх здійснення. Цьому служить її орган "Молода Україна". Що молодь критично ставиться до старого — це зрозуміле. Це притаманне всій молоді. Біда у тому, що ідеї приходить здійснювати не в теорії, а в житті. Життя ж має свої тверді умовини і закони, які протиставляються нерозумінню навіть найкращим ідеям, навіть релігіям, що завжди були висловом туги за кращим і величнішим.

Ось "Молода Україна" помістила цікавий репортаж п. н. "З гіндуською прощеною в глибину Гімалаяв", з апотеозом гіндуської релігії. Але у тому ж самому числі "Молодої України" є й замітка, що ученик великого Магатми Ганді, ідеаліст Віноба Бгава, старався намовити гіндуських поміщиків передати свої великі земельні посілості безземельним селянам, а коли з того нічого не вийшло, — розчарований став на становищі революції і комунізму. ("МУ" ч. 30, 1956).

Виникає питання, чи покірні, малописьменні селяни Індії здібні зробити мудру й доцільну революцію? Чи великі ідеалісти, як Віноба Бгава, над цим задумуються? Чи свідомі небезпек революції? Як думають зарадити деструктивним і небажаним наслідкам революції?

Ідеї — теорія, а життя — практика політичної дійсності. Історія Великої французької революції, як і остання російська революція, повинні чогось людей навчити.

Французьку революцію підготували теоретично енциклопедисти. Франція мала тоді високу культуру, мала інтелігентну еліту, мала ідеалістів. Але не мала зрілої політично маси, бо аристократія, королівський двір, церковний провід, не подбали про таке виховання народу, щоб він сам міг розумно впорядкувати свої буденні життєві суспільні справи.

Ідеалістів закричали авантюристи-демагоги, люди ласі на наживу, а ненависть сірих народніх мас, яку своїм егоїзмом викликали ті, що до ре-

Чергове число "Молодої України" буде присвячене Іванові Франкові.

Ред.

волюції довели, спричинилась до того, що революція в терорі сплила кров'ю.

А царська Росія з її панівною дворянською верствою та казённым церковним проводом? Хіба не викликали вони своїм егоїзмом та погордою до народу ненависті народніх мас, хіба не зродили большевизму з його терором і кровопролиттям? І Росія мала своїх інтелектуалів, ідеалістів. Але від мас, від народу, стояли вони здалека. Маси були нездібні, бо не підготовані до створення нового ладу. Вони з ненависти вмili тільки сліпо нищити старий лад. Вийшла катастрофа, а не революція.

Для революції треба в практиці не лиш інтелектуалістів-теоретиків, треба розумних і свідомих народніх мас. А цю свідомість, розум, суспільно-політичний вишкіл дають масам щоденно передовсім політичні партії. Без політичних партій немає вишколу мас, немає демократії і не може бути доцільної революції. Цього ні королівсько-февдална клерикальна Франція, ні така ж царська Росія, своїм масам не дали і тому революції там були катастрофальними.

І у Франції, і в Україні, були підчас революції т. зв. "Пашківські республіки", бо політично до нового життя ні французькі, ні українські селянські народні маси не були підготовані. Ні в дореволюційній Франції, ні в Росії народні маси не знали і не мали політичних партій.

В Англії, у Швеції, Норвегії, Швейцарії кожний знає, що після повалення теперішнього уряду прийде до влади новий уряд опозиції. Немає й не може бути тут жодних несподіванок. Те саме в США, Канаді і деяких інших демократичних країнах.

Але хто знає, який прийде лад після повалення тоталітаризму абсолютних королів, царів чи других диктаторів? Чи не кінчиться революція новою диктатурою?

Багато людей не люблять політичних партій, вважають їх лихом. Але які ж рецепти, щоб зарадити цьому лихові? Трест інтелектуалістів, диктатура генія? І такі рецепти були вже здійснювані, але щастя людям вони не принесли. Людина і суспільність це не машина, а живі істоти з розумом і серцем. Машина може мати "розум", який вкладають їй вчені конструктори, але машина не має серця, не має бажань, туги, бо їх ще ніякий конструктор не відкрив механічно.

Партії мають свої хиби, але чи є в житті щось досконале і то постійно? Партії ведуть внутрі боротьбу, що є висловом шукання нових шляхів. Ведуть партії боротьбу й назовні, з другими партіями, критикуючи їхні програми й протиставляючи їхнім ідеям свої ідеї. Ця боротьба — це жива кров суспільного життя, що допомагає творити і вимінювати суспільні вартості. Де є партійне політичне життя, там навіть у критичні революційні моменти не може бути надто великих несподіванок. І до кривавих катастроф там, звичайно, не приходять.

Основою народної політики — писав колись проф. Віденського університету Антін Менгер — є недовір'я, сумнів, критичний скептицизм народніх мас до тих, що стоять у проводі політики і

держави. За цей сумнів, критичний скептицизм, за недовір'я, у демократії ніхто нікого не карає, не переслідуює. Тому безпартійність — це втеча від життя, від відповідальности, або й погорда до народніх низів, це вигода особисто нікому не наражуватись, це свого роду "невтралітет". У практиці безпартійні, однаково чи вони звичайні сірі громадяни, чи інтелектуалісти, — у вирішальні критичні моменти завжди йшли навмання й у своїй наївності були підпорою диктатур...

Молодь хоче бути колись у проводі, як еліта народу. Це її бажання виправдане і зрозуміле. Але провід у державному й політичному житті молодь здобуде не на основі тільки самого високошкільного патенту, але на основі довголітньої праці і практичного досвіду в політичних партіях. Наука це не самоціль, а тільки засіб до цілі, не мета, а дорога. Я не проти високих шкіл, не проти університетів, але загально відомо, що культура народу міряється не числом університетів, а поширенням добрих народніх шкіл і... зужиттям мила. Без гігієни і кращих умовин економічного і суспільного життя населення — мало допоможуть найкращі медичні та хемічні винаходи.

Що з того, що Індія мала й лавреатів нагороди Нобля (Р. Тагор), коли її населення бідне, забобонне і неписьменне? Та й вчені, навіть коли вони чесні, то в більшості, як спеціалісти свого тільки фаху, не завжди визнаються як слід на суспільних, економічних, політичних і взагалі державних справах. На це звернув свого часу увагу відомий еспанський філософ Ортега і Гассет у своїй книзі "Повстання мас". Ось недавно один наш університетський професор, по фаху філолог, заявив українцям і світові, що "...трагедією української революції було те, що на її верхах стояла франківська людина" ("Листи до Приятелів", ч. 4, 1956). Так сказав професор і академік! А чи стоїть той професор на чолі української духової еліти сьогодні? Чи і яку еліту та провідників він виховав?

Недавно український історик, член УВАН, п. Василенко-Полонська у своїх спогадах навела прикрий епізод з часів большевицького нищення українських учених, а саме вислів "робітника" Населовського, який заявив: "нас не цікавить, що писав Ваш батько і що пишите Ви, нас цікавить, як Ваша родина пила кров селян".

Прикре і трагічне. Але чи тільки винен сам робітник Населовський? Чи не винні і ті українські інтелектуалісти і вчені, які у своїх кабінетах плекали великі ідеї, українську культуру, — але здалека стояли від мас, від народу? Одні одних не розуміли, одні одним були чужі...

Іван Франко, якого наш професор і академік вважає винуватком невдач української революції, ось як з'ясував своє відношення до народу:

"...Яко син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові... І сам я в усій своїй діяльності бажав бути не поетом, не вченим, не публіцистом, а поперед всього чоловіком..." (Промова на ювілею 25-річної літературної діяльності).

Проблема еліти, провідників, — це не така проста річ, як це думають деякі наші інтелектуалісти і професори. Вона стара, як стара людська суспільність. Трагізм її у віддалі інтелектуалістів від народу, у кастовості і замкнутості еліт у своїх кабінетах. Злагіднює цю проблему освіта народніх мас, які з поміж себе видвигаютъ щораз нових інтелектуалістів-провідників, що силою живих зв'язків з народними масами, не порвали ще з ними контакту.

Інтелектуалісти народнім революційним рухам потрібні, їх роля у тих рухах велика. Ще К. Каутський у "Соціальній революції" писав: "...бо і що ж був би це за новий суспільний лад, проти якого протестували б ті, які репрезентують науку, літературу, мистецтво, культуру?"

Слушно. Але це й накладає на інтелектуалістів та інтелігенцію взагалі обов'язок йти з народом, вести його, так, як це й робив Іван Франко.

**

Вже по написанні цієї статті дістав я квітнєве число "Молодої України", в якому знову заторкнено цю саму проблематику. Порухив її головно п. В. Сварог на маргінесі полеміки д-р М. Шлемкевича і проф. Ю. Шереха.

Признаюсь, що ця полеміка обох наших професорів робить на мене вражіння експертизи лікарів-психологів перед судом. Вони стараються доказати, що одиниця, яку суд має саме судити, властиво невинна, бо діяла під психічним примусом і т. п. Це добре говорити і слухати в суді, але що є в практиці? Чи навіть виправдання обвинуваченого усуває сам факт нещастя і злочину? Єдиний практичний наслідок такої наукової експертизи був би тоді, коли б самі вчені намагались усунути причини, які викликають психічні мотиви тих чи інших учинків і на це звернули всю свою увагу.

Д-р М. Шлемкевич говорить про "загублену українську людину", але політик, державний діяч, мають до діла тільки з реальними людьми, і то з такими, яких у даний час маємо. Має рацію п. Сварог, що в 1917-20 рр. у нас люди Шевченка чи Франка і Петлюри були в меншості, бо більшість українців ні Шевченка, ні Франка тоді не знали і тому проф. Шерех за тодішні наші невдачі неслухно винусь франківську людину, значить Івана Франка. Але хто тому винен? Чи тільки ті українці, які не читали і не чули про Шевченка та Франка? Скажимо одверто: скільки Шевченкових "Кобзарів" поширив між своїми селянами і сал-

датами генерал Павло Скоропадський, який хотів стати гетьманом тих українських селян і салдатів?

Але п. В. Сварог робить грубу помилку, коли з погордою дивиться на "вулицю", обтяжуючи її всіми вольними і невольними гріхами. Та й хто ж є та "вулиця", коли до неї п. Сварог зачисляє і "ультра-націоналістів"?

Можна поборювати і Донцова, і Коновальця, і Мельника, і Бандеру, і других, але все ж таки вони інтелігенти та й не зродила їх "вулиця". Вони несуть відповідальність за свої дії, "вулиця" ж відповідальності за свої вчинки не несе. Вулиця — анонім, шукай вітра в полі. Проблема "вулиці", маси — не така проста. І пощо погорда та анатема вулиці? Для того, хто визнає тільки еліту, хто дає права тільки "луччим людям", це зрозуміле. Але демократ і відповідальний політик мусять з "вулицею" щось зробити, коли не бажають, щоб вона була проти них. Можна цю вулицю здушити тимчасово концентраками, розстрілами, чи газом, але чи це розв'язує справу? Можна й обдурити "вулицю" на деякий час, але це теж до нічого не доведе.

Але ж можна ту "вулицю" виховати в дусі своїх ідей, зорганізувати, перетягнути на добру дорогу. І це роблять політичні демократичні партії. Це тяжка справа, вимагає довшого часу, але тільки вона й доцільна. Втеча від демократії у країну ілюзій, у затишний кабінет, у далеку від життя "чисту науку", втеча від мас, від "вулиці" — це для одиниць може догідна позиція, але для ідей — це катастрофа. Респект книгам і науці, але життю ще більший респект!

Про психологію юрби написано багато книг. Тільки ті, які писали їх у затишних кабінетах, знали вулицю, юрбу, масу тільки з теорії і теж тільки з книг. Ні один із них не був політиком, не був державним діячем, не творив і не вів держави, не знав її болячок. От у тому і корінь лиха.

Повна ідеалізму молодь повинна стерегтися вульгаризування науки, спрощування суспільних, життєвих, народних і державних проблем. Ось у "Молодій Україні", за квітень, 1956, є замітка про доповідь, яку автор звів до того, що "матеріалізм та добробут Канади і США є спричинником духового занепаду молоді". Sancta simplicitas! Забув наш інтелігент, що у большевиків немає добробуту — але занепад і деморалізація є. І пощо ж США дають такі великі гроші на піднесення економічно відсталих країн в Азії? Пощо Папа римський признав робітнице свято 1 травня, а представники католицької церкви видали енцикліку про суспільні права? Адже щастя тільки в нужді! Горою біда! Хай живе бідний русин! Хай живуть ярмаркові та відпустові жебраки. Через них бо практикується християнська любов, як це проголосив колись академік Бер-Домонтович-Петрів. Не треба фабрик, не треба залізниць, літаків, хемії, радіо, електрики, а вистачить каганець.

Чи не смішна така рецепта українського інтелігента та ще й у США? Проблеми духового занепаду є глибші й інші, на жаль, над цим у нас не хочуть думати.

**Чи ви вже прочитали книжки М. Шлемкевича
УКРАЇНЬКА СИНТЕЗА ЧИ УКРАЇНЬКА ГРО-
МАДЯНЬСКА ВІЙНА (Ціна 0.60 дол.)
ЗАГУБЛЕНА УКРАЇНЬКА ЛЮДИНА**

(Ціна 1.75 дол.)

Дискусію над проблемами, порушеними в цих книжках, Автор провадить у "Молодій Україні" та в "Листах до приятелів".

Включайтеся в дискусію, надсилайте Автору запитання на адресу нашого видавництва.

Пол МАРТІН

Канада, канадські українці і Україна

(З промови міністра П. Мартіна на П'ятому
Конгресі КУК)

... У теперішню хвилину майже пів мільйона осіб українського походження живе в Канаді — від Нової Шотландії на побережжі Атлантичного океану, аж до Ванкувер Айленд на березі Тихого океану. Їхня історія почалася в 1891 році, коли два поселенці з підкарпатського села ступили на канадську землю. До деякої міри приїзд Василя Єленяка і Івана Пилипова був настільки важкий, як приїзд родин Кабо і Картіє в попередньому столітті, бо ним відзначається початок поселення в Канаді етнічної групи, яка виразно причинилася до росту нашої нації...

Друга велика хвиля українського поселення мала місце при кінці двадцятих років, коли велике число селян, робітників, політичних біженців, звільнених з армії воєнків і професорів університету вимандрували до Канади. Ці нові поселенці могли скористати з піонерських здобутків своїх попередників та їх довголітнього досвіду, а попередники зі свіжого допливу крові та свіжих ідей новоприбулих. По другій світовій війні третя група поселенців почала напливати до Канади, група скитальців-українців, які були насильно вислані до Німеччини на примусові роботи, або які втекли туди при кінці війни, рятуючи себе перед комуністичною навалою. Вони представляли в прорізі різні прошарки населення та українського життя — селян, кваліфікованих робітників, професіоналістів, науковців, мистців.

Старшим канадцам тяжко зрозуміти ці задушевні мрії, ці далекі надії, які надхнули українців до такої гігантської праці, як будова нового життя в Канаді. Вони залишили свій рідний край з любови до свободи й тому, що хотіли, щоб їхні діти виростили в країні, де особиста свобода ціниться й де всі мають однакові можливості...

Відгук українців на зов цієї країни записаний золотими буквами в книзі здобутків в ділянці хліборобства, промислу, виховання й науки та мистецтва. Їхня лояльність і участь в обидвох світових конфліктах записана незатертими буквами в історії Канади. Як достойний Сен Лоран, прем'єр цієї країни, висловився перед цією самою групою слухачів три роки тому з нагоди Вашого четвертого Всеканадського Конгресу:

"Не перестаючи любити свій рідний край та свій нарід, канадці українського походження вносять як повноправні громадяни великий вклад в будову цієї великої й вільної канадської нації, серед якої, в специфічній канадській оправі, може процвітати українська культура й можуть вільно розвиватися національні риси народу"...

Я сказав, що канадці вже не мусять вживати двох слів для означення своєї національності. Не зважаючи на те, чи ми будемо англійського, французького, ірландського чи українського походження, ми все повинні глядіти зо спеціальним зацікавленням в сторону нашого рідного краю, з якого ми, чи наші предки прибули. Наш зв'язок зі старим краєм не відбирає нам нічого з нашого канадства. Цей зв'язок особливо міцний для тих, які недавно приїхали сюди й для тих, кого тільки одна або дві генерації ділять від старого краю. Особливо ще й для тих, яких матірня мова для більшості канадського оточення незрозуміла. Міцні вони й для тих, які трохи інакше почитають Бога й яких думки підчас богослуження мимоволі вертають в ті місця, в яких молились їхні батьки та діди на протязі довгих поколінь.

Я розумію, що це все, разом з Вашим великим культурним надбанням, все ще в'яже Вас з Україною. Однак у Вашім випадку є ще один зв'язок, спеціальний зв'язок симпатії й турботи, що Ви його не поділяєте з другими канадцами, а який є спільний для Вас і тих, які походять зі Східної Європи. Це свідомість, що народи, які залишилися в старому краю страждають під комуністичною диктатурою...

Комунізм, як політична й економічна теорія, для більшості канадців несприйнятливий, що більше, він у нас викликає огиду. Це брутальна метода насильного підчинення волі людини кільком одиницям. Ця метода не бере під увагу одиниці як такої, її гідності як людини-творіння Божого, ну й, вкінці, її щоденних потреб. Вона старається накинути насильно одноманітність думки, слова, діла. Вона не тільки старається позбавити людину права на самостійний осуд, але вже від колись позбавляє її права на пізнання правди, на якій ґрунтується самостійний осуд.

Залізна заслони не дозволяє нам як слід пізнати спосіб життя пересічної людини по тому боці. Але ця заслони має тріщини і щілини. Є речі, яких ніяк не можна сховати. Одне ми знаємо певно, що комуністичні головачі не завжди і не всюди змогли нажити свою волю. Вони натрапляють на спротив — часом тільки пасивний, але часом до зриву активний. Труднощі, які советські головачі зустрічають в своїх замірах не є виключно тільки українського характеру, але для українських відносин вони особливо типові. В цьому немає нічого дивного, бо ж українці споконвіку посідали незалежність думки, особисту чесність, що нелегко підчинялась наказам комуністичної влади.

І, слава Богу, що воно так, а не інакше. Бо коли б так не було, то будучність представляла б далеко більшу проблему. Бо є одна річ, в існування якої я свято вірю, а саме, що річ з природи зла не може довго встоятися. Коли ж настане день, який, на мою думку, мусить настати, коли пам'ять про комуністичне насилля буде тільки гидким маревом минулого, тоді чесність духа, що пережила важкі страждання, дасть українцям, нарівні з другими поневоленими народами — поляками, чехами, естонцями, грузинами й іншими повну нагоду додати й свої здобутки до здобутків віль-

них і миролюбних народів. Ми, в Канаді, що мали змогу бачити яку роль канадці українського походження відіграли в житті цієї країни, знаємо з досвіду, якої ваги ці здобутки будуть.

Сьогодні третя генерація канадців українського походження вітається благами свободи, що привела їх батьків і дідів до цієї країни, щоб у ній найти полегшу від соціального, економічного й політичного гнєту, що держав їх у стані рабства й неписьменности в Європі. Сьогодні це саме стремління до свободи заохочує й другі народи по всіх частях світу шукати самовизначення і права на самоуправу згідно з основами справедливості й демократії.

При кінці останньої війни майже 800 мільйонів людей проживали в колоніальному стані чи то в різних степенях залежності від тої чи другої сильнішої держави. Однак продовж останнього десятиліття від заснування Об'єднаних Націй не менше як 600 мільйонів з них, цебто одна четвертина населення цілого світу, здобули різними дорогами незалежність і повну контролю над своєю власною судьбою.

Азія — колишній театр суперництва і колесняльних воєн сильніших держав — стала до великої міри незалежною, як ось Цейлон, Індія, Бурма, Пакистан, Індонезія, Сирія, Ліван, Індо-Китай, що поступово здобули право бути господарями в своїй власній хаті. Це велике змагання до самовизначення є змаганням історичним. Воно є завершенням аспірацій тих народів, які роками жили в політичній та економічній залежності від других держав. І ці аспірації вперше в історії визнають всі цивілізовані держави, і ті, що мають залежні території, і ті, що їх не мають...

Однак наша радість поступом, зробленим продовж останніх десяти років, затемнюється одним сумним фактом, що змушує нас тверезо дивитися на речі. Як тільки мільйони, сотні мільйонів відзискають свою незалежність — цей здобуток балансується страшною математикою нового колоніалізму — поневоленням інших сотень мільйонів у советській сфері впливів.

Листа злочинів, докраних советським імперіалізмом за останнє десятиріччя є доказом того, що теперішні володарі Кремля використали досвід злочинів поповнених їхніми попередниками в двадцятих роках, коли незалежницькі рухи в Україні, Вірменії, Білорусі і серед народів Поволжя безпощадно здавлювалися.

Підчас недавньої промови Микити Хрущова, що ще й досі є предметом загальної дискусії, в якій він старається стягнути божка революції Йосифа Сталіна в грязюку історії, цей же Хрущов сказав ось що:

"Радянський Союз справедливо вважається зразком многонаціональної держави, бо ми на практиці забезпечили рівність і дружбу всіх народів, що живуть у нашій батьківщині".

Яке обезславлення слова "рівність", яка наруга над словом "дружба" голови держави, що стала найбільшим гнобителем модерних часів.

Чи забув пан Хрущов про український народ, якого "дружбу" і "рівність" здобув за допомогою

дула револьверів, але його націоналістичних стремлінь не міг ніколи здушити? Чи забув він про народи Литви та Латвії, які він обдер з незалежності ще на початку другої світової війни і які від того часу не мають волі й свободи? Чи забув він про країну Масарика, якої мешканці караються під чужим ярмом? Чи забув він про Східню Німеччину, якої поневолений нарід ще й досі страждає в неволі, хоча десять літ минуло від закінчення війни?

А що ж сказати про чоловіків та жінок Мадярщини, Румунії, Болгарії та Польщі, яких ще й досі московський залізний п'ястук держить у рабстві? А що Альбанія, ця маленька країна, яка мусіла "запросити" і вдержувати своїм коштом більше трьох тисяч російських "дорадників" і в цей спосіб запевнити собі "приязнь" та "дружбу" советів? А що ці величезні простори землі, що не підпали під безпосереднє політичне панування, але тремтять під вічною загрозою, що можуть потрапити в комуністичну сітку у наслідок запланованого економічного наступу?

Ні! Пан Хрущов мусить про все це пам'ятати, коли говорить про "дружбу" і "рівність", бо він мусить пам'ятати про нелюдські переслідування, яких зазнали релігійні провідники за залізною заклоною. Він повинен пам'ятати ці жахливі наступи на найдорожчу зі всіх свобод — свободу сумління, що являється наріжним каменем нашої цивілізації. Він повинен пам'ятати безоглядне порушення підставових основ людяности, якого допускалися в ім'я цієї ж "рівности" і "дружби".

Для українців советський імперіалізм не є ніяка новина. Їх рідні землі на протязі довгого часу були місцем експериментів советської злочинної техніки терору та руїни. На протязі чотирьох десятиків років — років революції, років так званої українізації, насильної колективізації, вони терпіли нелюдські муки від советського панування. І вони мусіли бути свідками того, як це зло ширилося між другими гордими й героїськими народами, латвійцями, словаками, грузинами, вірменами, мадярами й поляками.

І не мовчали вони — ні! Вони об'єдналися з іншими жертвами советського режиму і взивали покласти кінець цьому нелюдському рабству, щоб найти демократичну розв'язку для проблеми Східньої Європи. Визначний знавець української історії професор Кларенс Менінг каже (про українців):

"Вони вірять, що великі принципи пошани людської гідности і людських прав, із-за яких ведено дві світові війни, мають більше значіння для світу, як . . . доктрини Маркса, Леніна й Сталіна або містичні привиди Третього Риму і всесвітнього панування Москви . . . Вони вірять, що основи самовизначення послужать підставою будучого світу без воєн".

Канадський народ може тільки подивляти героїські зусилля чоловіків і жінок, що стремлять до визволення з під комуністичної кормиги.

Як достойний прем'єр Канади пригадував шановним слухачам три роки тому:

(Закінчення на 25 стор.)

ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ**Срібне
Закарпаття**

Уздовж південних схилів Карпат, на вузенькій просторі 50 - 100 км за-виширки та 200 км вздовж, розкинулась найдаліше висунена на захід частинка української землі—Срібне Закарпаття.

Мальовнича країна гірських верхів, зелених полонин, недоторкнених смерекових пралісів, кристально-прозорих озер, спінених потоків з ніжно-рожевою фореллю, країна романтичних переказів та прекрасних звичаїв.

Понад дев'ятьсот річок, ручаїв та гірських потоків перерізають гірські хребти з півночі на південь, несучи свої буйні води та мільйони кіловатів невикористаної енергії в головну водну магістраль Закарпаття — величну Тису.

Сама Тиса, величава й спокійна в степовій частині, в своїх верхів'ях, там, де Чорна й Біла Тиси дають їй початок, затиснута кам'яним ложем, піниться, б'ючись об валуни та скали в шаленому бігу.

Гори найвищі в східній частині. Велетенські гірські шпиль підіймаються понад темною гушавою пралісів, урізноманітнені лише то округлими залісненими верхами, то гострими голими скелями вивітраних порід. Над усім панує шпиль Піп Іван (2026 м), неначе змагаючись з сусіднім шпилем Говерлі, це вже в Галичині.

У вкриті буйними пралісами схили Чорногори поврізались гірські потоки, створивши глибокі вузькі долини з безчисленними водоспадами.

На захід від Чорної Тиси аж до Високого Бескиду простяглась найбагатша на ліси частина Карпат — Горгани. Це тут знайшли свій притулок рештки "недостріляних" дикої фавни — ведмеді, вовки, дики, олені та кози, а останньо і загнана українська людина, що на своїй землі, неначе звір, мусить ховатися, в нетрах Карпат.

На захід від Горгани перерізані Ужом, Ляторицею та Великою Рікою розкинулись мальовничі південні схили Бойківських Бескидів з наймальовничішими полонинами у цілих Карпатах.

Але ось ледве лісні завали й гірські кручі залишилися позаду, перед очима розстеляється казкова краса високогірної полонини. Між Ужом та Ляторицею — полонина Рівна,

між Ляторицею та Великою Рікою— Боржова, далі на схід — Марша, Красна і, нарешті, між Терешвою та Чорною Тисою — Свидівець.

Полонинський Бескиджак, як Горгани, зберіг свою первісну непорушну красу пралісів, — тут панує лише одна сила, сила природи.

Ось під ногами чорною пашекою розкинулось провалля, вистелене ніжно-блакитною піною хмар, з-під яких з невидимої глибини доноситься гуркіт спадаючої води.

Спустившись з гір, людина неначе попадає в інший світ. У залитім золотом сонця степу завмерли в непорухній знеможі темнозелені виноградники, уквітчані сочними гронами білого та синього винограду, овочеві сади з отяжіленими вітками запашних яблук, налитих груш, сочних бархатистих персиків.

Серед зелених садів сховались білі чепурні українські й "американські" хатки безчисленних сіл та хуторів. Їх тут аж понад п'ятьсот, — це степове Закарпаття.

Тисячу років тому в 9 ст. маляри втиснулись в долину Тиси та Ляториці, відтиснувши місцеве населення в гори, де в тяжких умовах недостатку, щогодинних небезпек кувалися індивідуалістичний тип гордого сина українських гір, тип верховинця, що на протязі безчисленних поколінь, фізично відірваний від матірньої землі, переніс чистоту української крові, української мови, українських звичаїв і традицій.

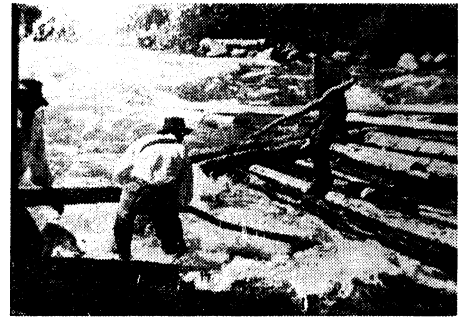
Найбільше місто Закарпаття — Ужгород (30.000 мешк.) розкинулось у широкий розлогий долині Ужа в самім західно-південнім розі Закарпаття — західній аванпост української культури.

Залізнична лінія, що перекинулась через Карпати Ужоцьким перевалом, в'яже Ужгород з Україною.

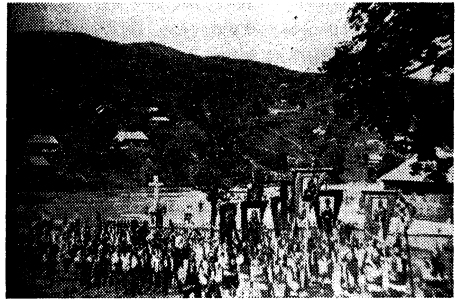
Старинне місто в останнє півстоліття дістало характер модерного містечка, — виросли бльоки модерних мешкань, що-правда, не для закарпатців, але для зайд.

Імпозантний будинок Земської Управи з розкішними, пишно устаткованими Парляментарною та Пріємною залами, будинок ужгородського університету, наймолодшого в Україні, та ряд інших.

Вздовж правого берега Ужа широкий бульвар обсаджений струн-

Сплав дерева

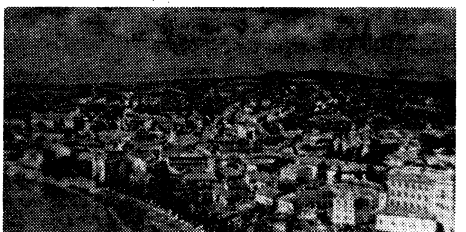
Біля церкви

Типовий краєвид

ХУСТ. Загальний вид

УЖГОРОД. Загальний вид

кими тополями. Наліво від моста кольоритна православна церква з позолоченими банями, на другій стороні Ужа красується стрункий двошпилевий в готицьким стилі греко-католицький Собор.

Вздовж південного кордону Закарпаття простягнулась головна комунікаційна лінія: залізнична та шосейна дороги. Неначе нанизане намисто, вздовж цієї лінії виростили головні міста, місточка та села Батого, Шелвус, Хуст, Терешва, Требушани та ін. В сорока кілометрах від Ужгорода, на Ляторичі, розкинулось друге по величині місто Закарпаття — Мукачів, більшу половину мешканців якого складало до війни жиди. Мукачів був неофіційним комерційним центром Закарпаття, біржею фінансових трансакцій, центром економічної експлуатації Срібної Землі. Ліс, камінь, шкіри, сіль і всі багатства верховинців посередньо переходили через руки спритних мукачівських гандлярів.

Коли безправний, затурканий, зубожілий закарпатець, працюючи в поті чола дні і ночі, ставав ще більш безправним, затурканим і до третього покоління в боргах, Мукачів хвалився більшою кількістю мільйонерів ніж Прага.

Коли Закарпаття дістало напівавтономний статус в 1919 р. під протекторатом ЧСР, мукачівці були певні, що їх місто стане столицею. Щоб пак, найбільше місто на ту пору, розташоване вигідно на р. Ляторичі, майже в центрі провінції, місто з довгим історичним минулим, засноване українським принцом Каратовичем, який прибув сюди, тікаючи від переслідування литвинами, десь у кінці XIII ст.

За сотню років навколо замка Каратовичів виросла ціла колонія, яка номінально належачи до мадярської корони, користувалась широкими вольностями.

Тут же українські колоністи заклали монастир, який зберігся ще й по сьогодні. Мукачів рівнож став місцем осідку першого українського єпископа на Закарпатті, і завдяки цьому відіграв важливу роль в релігійній історії країни.

Мукачів сьогодні пристойне “західне” місто — мошени вулиці, ряди цегляних двоповерхових будинків, ряд модерних публічних забудов, готелі, кіно, ресторани, кафе, дві середні школи, сільсько-господарський інститут, два шпиталі і т. п.

Коли гітлерівська Німеччина окупувала Судети, а Мадярщина захопила плодючу рівнину Закарпаття та три головні міста Ужгород, Мукачів та Берегово — закарпатцям не залишилось нічого іншого як самостійно рятувати рештки недограбовано-

го, яке їхній протектор ЧСР Республіка не мала наміру захищати.

Імпровізованою столицею автономної Карпатської України став Хуст. Місто мало декілька модерних будівель обласної адміністрації, ряд старих віл, декілька блоків модерних мешканевих будівель, школи, пошту, склади Батя, головну квартиру Кооперативи, а понад усе — невеличкий аеропорт, що став зв'язком зі світом.

Дві католицькі церкви та дві православні з банями, і все це в зелені садів з відстані замкових гір робило Хуст красивим містом.

Зовсім іншим місто виглядало з вікон двоповерхового урядового будинку. Немошені вулиці, непролазні в дощі і запорошені в спеку, примітивні сільські хатки без належної каналізації та освітлення, повно курей, гусей, качок на вулицях.

Брак індустрії, низький життєвий рівень, брак фахових кадрів, загальна інертність громадян, партійництво активної частини, — це умови, в яких почав свою грандіозну працю уряд Автономної Карпатської України.

Чотири з половиною місяців тяжкої праці реконструкції країни, спроби налагодження експлуатації лісу — єдиного джерела фінансування уряду, спроби систематичної розробки мінеральних багатств, розбудова нової індустрії, — і це все без капіталу, без фахівців, без кредитів ззовні, без зрозуміння великих діл пересічним громадянином, до того ж в політичній атмосфері непевного завтра. 4-го березня 1939 р. Закарпаття проголосило повну незалежність, але без зброї, без армії, без правильної орієнтації на зовнішні сили, цей акт проголошення залишився скорше символічним проголошенням, бо вже на другий день Хуст був окупований мадярськими військами, по мимому героїського спротиву карпатських січовиків.

... “Бились хлопці Хустові на славу...”. Бій був не рівний, але це був бій за Україну. Хай, навіть, це був лише епізод, короткий, трагічний, але через ніч, з провінційного містечка Хуст переріс у символ...

У 75 кілометрах від Хуста, високо в горах знаходиться інше містечко Ясин — центр Закарпатської Гуцульщини, куди щонеділі з'їжджаються маси верховинців, часто за десятки кілометрів, щоб помолитись в Ясинській церкві, зустрітись з родичами, сусідами, поготорити, продати мізерні залишки, купити необхідний крам — сірників, солі, дьогтю, цв'яхів чи шматок мила...

На стінах міського дому Ясина вмурована пам'яткова дошка, що

нагадує молодшому поколінню про славу сторінку Ясинської республіки в рр. 1918-1919, яка постала на руїнах Габсбургської імперії зразу по Першій Світовій Війні.

Обеззброївши мадярську залозу, ясинці проголосили незалежність своєї невеличкої провінції, організувавши життя у формі демократичної республіки. Підбадьорений успіхом перших кроків, ясинський уряд вирішив поширити свої права на ціле Закарпаття. В цей час південну частину окупувала Румунія, а в Ужгороді було створено промадярський провінційний уряд, який проголосував про прилучення Закарпаття до Мадярщини.

Першою поважною воєнною експедицією було вирішено викинути румунські війська з економічно важливого району Слотинських соляних шахт.

Нерегулярне, слабо озброєне “військо” Ясинської республіки не дорівнювало регулярній румунській армії, і в цій битві ясинці потерпіли поразку. Але ця битва дозволила проіснувати Ясинській республіці аж до травня 1919 р., коли Румунія, пославши підсилення, окупувала сам Ясин.

Цей епізод залишився дрібною подією світової історії, але для Закарпаття це було першою демонстрацією пробудження волі народу до власного самостійного життя.

Декілька кілометрів від Ясина знаходиться відомий Яблунський перевал, через який переходить залізниця, що в'яже східне Закарпаття з Галичиною.

Прекрасна природа навколо Ясина, але скупа для гуцула труженика. Тяжко приходиться здобувати щоденний хліб. Картопля, овес, конопля, вівчарство не спроможні забезпечити велику родину гуцулів і поважний відсоток населення живе з лісопромислу, або йде на підробітки в долину на південь.

Українки північно-західного Торонта!

Найкращу обслугу й найбільший вибір жіночих плащів, сукнів, убрень, весільних і спортових одягів

знайдете в

ELENORE FROCK'S

1018 St. Clair Ave. West

два ब्लюки на захід від Оквуд на розі Ст. Клер-Апельтон.

Наш телефон: **LE. 3-7809**

РЕЦЕНЗІЇ

Тяжкий і небезпечний труд лісоруба сплавщика. Це заняття вимагає великого сприту і відваги. Зимою по велетенських дерев'яних жолобах лісоруби спускають дерева в долини, де їх в'яжуть в драби, щоб весною, коли вода в річках підіймається, ці дараби вправно спустити по пінистій гірській річці, керуючи лише жердиною.

Затиснена з обох боків темними скалами річка піниться та б'ється об галуни щохвилини готова кинути драбом об гострі скали, перетворивши все у мить на трісочки. Але хто вправніший та відважніший від високого гордого сина українських Карпат? Хіба не гуцул відважно з ножем йде на ведмедя, хіба не він рогатиною одною перемагає дика?

Він знає свої гори, він любить бурхливий темперамент своєї річки і вони йому коряться, коряться його волі, коряться сталі м'язів його запалених рук.

Не дбали окупанти про добробут закарпатця, і на протязі віків, не зважаючи на природні багатства землі, Закарпаття залишалось без промислу.

Лише камінна сіль добувалася у великим масштабі, незчисленні поклади якої знайшлися у надрах високого підгір'я, і вже експлуатуються коло двохсот років. З Слотвинської соляної розкривається чудовий краєвид на Тису, що срібною лентою в'ється у підніжжі підгір'я серед зелені долини. Але солекопи не мають часу насолоджуватись красою природи. Рано-вранці, ледь сонце зачервонить небосхил, вони спускаються в двохсотметрову шахту підземного соляного царства, щоб пізно вечером вийти на поверхню виснаженими, але багатшими на мідний шеляг за тони видобутої солі.

Мільйони тон солі видобуто трудом українського труженика на збагачення інших, і все це лише кайлом і молотом.

Мільйони тон солі з Слотвина спожито в усіх кутках світу, а от закарпатський селянин не завжди міг собі дозволити на розкіш їсти мізерну юшку соленою.

Затуркана, упосліджена країна, без лікарів, без шпиталів, без шкіл, побивала Європу лише в одному — в смертності серед дітей, її населення завжди десяткували туберкульоза, епідемії тифу, дизентерії... Не дивно, що до війни майже половина закарпатців переселилась за океан. Тяжко знайти нарід, що міг би винести більше і залишитись тим, чим закарпатці є сьогодні: народом оптимістичним, веселої вдачі, гостинним, лагідним, гуманним. Тяжко знайти нарід, що через тисячу років неволі так вірно переніс би

національний зміст, національну душу. Закарпатці залишилися вірними українським традиціям, зберігши українські ймена, прізвища, красоту української вишивки, українськість в одязі, українську архітектуру в забудові, багатство українського фольклору...

Роз'єднане від решти України фізично, Закарпаття ані на мить не губило підсвідомого духового зв'язку з матірною українською духовістю, зберігши мову, характер, культуру, звичаї, і понад усе — спільне почуття державних стремлень.

Ні золота Орда, ні мадярське ярмо, ні "безтурботна" ЧСР не вбили української душі і в першу принагідну хвилину вона вибуяла відважним проголошенням незалежності в бурхливій тридцятьдев'ятій році.

Незалежність відцвіла, як папороть, не побачивши денного світла, але раз запалений вогонь снаги волі не згасне ніколи.

І це може бути запорукою, що останній з окупантів — большевицька Росія — не згасить цього вогню, він горітиме і запалюватиме українські серця...

Хвилина прийде, і Срібна Земля, земля гір і рік, полонин і озер, земля п'ятисот міст і сіл, — українська Швейцарія — стане вільною у вільній українській республіці. А розбудований сьогодні нафтяно-металургійний промисл, плянтації субтропічних рослин та широка сітка шкіл — стануть базою заслуженого добробуту.

Філія ОДУМ в Нью Йорку, в співпраці з сусідніми Філіями і Головною Управою, 12-го серпня 1956 р., на Українському Селі, Бамбрук, Нью

Джерзі улаштовує

ПІКНІК

Увесь дохід призначений на видавничий фонд "Молодої України".

Лікар - дентист

Д-р Е. ВАХНА

386 Bathurst Street, Toronto

Приймає в год. 10-12, 2-6 та
7-9 веч. у понеділки й четверги.

Тел. EM. 4-6515

Яр. Славутич: "Розстріляна муза",
В-во "Прометей".

Jar Slawutych: "The muse in prison"
В-во "Свобода".

Минулого року видавництво "Прометей" видало чепурно оформлену книжку, збірку нарисів Яра Славутиха про знищених червоною Москвою українських поетів. Ця книжка під заголовком "Розстріляна муза" містить, крім віршованих пролога й епілога, загальну статтю "Московське нищення української літератури" та силуети, як їх називає автор, двадцяти п'яти поетів, замучених у советських катівнях.

У вступній статті Яр Славутич подає список близько 200 українських літераторів, літературознавців, мовознавців і мистців, що були розстріляні чи заслані в концтабори на повільну загибель, починаючи від 1929 року.

Москва, що, як вогню, боїться українського національно-визвольного руху, знищила провідні елементи першої хвилі нашого культурного відродження, в якому вже досить виразно, як на ті часи, позначилось прагнення "депровінціалізувати" нашу літературу.

У "вільнодумстві" багатьох наших тодішніх культурних діячів, в їх критичному ставленні до "центру всесоюзного міщанства", Москва побачила загрозу для своєї імперії, в інтересах якої українська література мала бути лише відгалуженням советсько-російської літератури.

Вияви самостійності українського духа викликали у комуністичних олігархів несамовиту лютю. На повну силу була пущена в хід кривава м'ясорубка чекістського терору. Сталінська розправа завдала нашій молодій літературі жакливого удару. Щоб оцінити втрати нашої культури досить бодай побіжно переглянути наведений Я. Славутичем список жертв сталінського терору.

Мик. Зеров, С. Єфремов, М. Леонтович, Б. Антоненко-Давидович, М. Драй-Хмара, Є. Плужник, М. Куліш, Л. Курбас, О. Синявський і багато інших — це цвіт нашої нації, її духовна еліта, що віддавала свою творчу снагу, а пізніше й свої життя, справі культурного відродження нашого народу. В їх особі український народ підіймався до становища різнорядного з іншими європейськими націями. Вони уособляли український творчий геній і його вікове прагнення до культурної, а відтак і політичної, суверенності.

Після московської розправи в українському житті залишилося справжнє "дике поле". Мало хто уцілів —

ПОДІЇ І ЛЮДИ

С. Ш. А.

Передвиборчі події

Провідники Республіканської партії по тяжких тижнях непевності та паніки, спричинених хворобою та операцією президента Айзенговера, вертають щасливо до своїх попередніх оптимістичних настроїв. Загальна американська опінія досить позитивно zareагувала на заяву Айзенговера, що він вповні здоровий та готовий прийняти кандидатуру на президента. Помимо деяких незадовольств, Річард Ніксон буде, здається, знову кандидатом на заступника президента від Республіканської партії.

ва, Драй-Хмари, Филиповича, Загула, Йогансена, Плужника, Свідзинського, Семенка, Фальківського, Влизька, Антіоха), їх портрети та вірші в перекладі Я. Славутича на англійську мову.

Переклад віршів на чужу мову — справа настільки ж відповідальна, наскільки й трудна. Переклади мусять відтворити в адекватних образах чужою мовою своєрідність українських поезій, їх думки й настрої. Якість цих перекладів тим важливіша, що американський читач, напевно філолог, бо саме для нього призначена ця книжка, шукає в цих перекладах підтвердження оцінок, даних Яром Славутичем творчому доробкові українських поетів.

Оцінюючи цю книжку Я. Славутича, можемо з задоволенням приєднатися до думок проф. Менінга, який написав для неї передмову. В ній він, між іншим, говорить:

“Мусимо особливо привітати цю книгу Яра Славутича, який хоче по-знайомити американську публіку з великим інтелектуальним рухом, що розквітнув після визволення України (від царату) і тривав коло десять років, постійно розвиваючись і наростаючи, аж доки не був нещадно роздавлений червоною Москвою.

Можемо тільки сподіватись, що ця книга дістане належну увагу... Вона показує багатство українського духу в ті роки, коли він мав деяку змогу виявитись і показати українські зв'язки з західним світом ХХ сторіччя”.

Своєю працею, вкленою в обидві книги, Яр Славутич заповнив чималу прогалину на важливій ділянці історії нашої поезії за страшних років московського антиукраїнського терору. За це йому належить подяка.

В. Б.

здебільшого молоді автори, непомічені “всевидючим чекістським оком”, та опортуністи й червоні писарчуки, яких політбюро вирішило залишити “на розплід”. Уцілили й Рильський, Бажан, Яновський, Сосюра й ще дехто, що поспішили впасти ниць перед московським ханом. І хан вирішив, що вони ще стануть йому в пригоді.

Крім переконаних противників Москви, під гарячу руку “пролетарського правосуддя” потрапило немало й людей, що, власне, нічим перед Москвою не завинили — такі, як Микитенко, Хвиля, Коряк, Коваленко, — очевидно, за прислів'ям “ліс рубають, тріски летять”.

Може в наведеному Я. Славутичем мартирологу й не треба було мішати праведних з грішними. Не маємо жодних причин тужити за Хвилею, Коряком і інш., що впали жертвами свого параноїка-хазяїна, якому вони служили не тільки за страх, а й за совість. Наш мартиролог і без них трагічно великий.

В своїй книжці Яр Славутич пише, що “список знищених письменників далеко не повний, бо в еміграційних умовах неможливо дати абсолютно точні й повні дані. Автор протягом п'ятнадцяти років старанно збирив усякі відомості про репресованих письменників. Довелося опитати десятки осіб, зв'язаних з літературою, свідків московського погрому. Оскільки було багато неперевіраних відомостей, значну кількість імен довелося вилучити зі згаданого списку”.

Для кожного з 25 поетів у книжці Я. Славутича дано його портрет, короткі біографічні відомості і стислу характеристику його творчості та кілька його віршів. З критичними оцінками автора сперечатись не доводиться.

Не всі з цих 25 поетів рівнорядні. Так, ніяк не можна ставити поруч з Зеровим — Ярошенка чи Семенка, але як видно, Я. Славутич керувався бажанням показати серед знищених поетів представників усіх течій і напрямків української поезії тих років.

“Розстріляну музу” можна рекомендувати широкому загальному аматорів поезії. До того часу, поки видуть ґрунтовні праці про закатованих Москвою письменників, ця книжка дає в конденсованому вигляді основні відомості про них, включаючи й невеличку антологію їх творчого набутку.

Найголовніше з цієї збірки ввійшло в іншу книжку Яра Славутича, що вийшла англійською мовою, “The muse in prison” (В-во “Свобода”, 1956 рік). В ній, крім загальної вступної статті, — силуетки 11 замучених українських поетів (Зеро-

В таборі Демократичної партії бій за кандидатуру на президента ведуть два головні претенденти: Адлай Стівенсон та Гарріман, якого сильно підтримує колишній президент Труман. Кандидатура на заступника узалежнена вибором кандидата на президента.

Прояви нової закордонної політики

Заступник президента Річард Ніксон відбув у липні ц.р. урядову поїздку до прихильних Заходів держав Азії. Головною метою поїздки було вяснення ставлення С.Ш.А. до популярного в Азії та Африці “політичного неутралізму”. В столиці Філіпінської Республіки, Манілі, він заявив: — “Існує тепер рід неутралізму, який не визнає і не бачить моральної різниці між комуністичним світом та вільним світом. З таким поглядом ми не маємо найменшої симпатії”.

Недвозначні слова Ніксона замінив в діло ще більш непохитніше Джон Фостер Даллес. Він драматично поклав кінець “економічній війні” між С.Ш.А. та СССР на терені Єгипту, повідомивши, що США перестали бути заінтересовані в будові великої греблі та електростанції на ріці Ніл в Асвані. Будова, коштів якої обчислено на 1,3 біліона доларів, мала б дати тисячі акрів урожайної землі та велику кількість критично потрібної для Єгипту електричної енергії.

Почин Даллеса знайшов деяких критиків у Західному світі, які побоюються, що впливовий серед арабського світу полковник Нассер перейде вночі до табору СССР та переважить вагу політичних впливів на користь СССР. Прихильники почину Даллеса вважають, що така політика США поставить “неутральні” держави перед твердим фактом вибору блоку США або СССР та положить кінець кошовому для США опортуністичному неутралітету. Ці знавці твердять, що неутральні держави Африки й Азії, будуть змушені вибрати сферу впливів, більш детально й серйозно аналізуватимуть світову ситуацію й своє власне положення та більшість з них, наслідком цього, виберуть блок США. Несподівана відмова СССР допомоги Єгиптові в будові греблі й електростанції в Асвані та “горячкові” почини полк. Нассера, характеризовані останніми подіями на Суєзі, немов би підтверджували потребу сильної, здецидованої й некомпромісової закордонної політики США.

КАНАДА

Всі вдоволені

Ліберальна партія Канади пере-була хвилеву кризу в Парламенті, спричинену нетактовними починами в справі Газового Трубопроводу з Саскачевану до Манітоби та успішно перемогла вимогу опозиції провести загальні перевибори. Отже Ліберальна партія лишається при владі в Домініальному уряді щонайменше ще один рік.

В провінційних урядах також без змін. Провінційні виборці вернули до влади Соціалістичну партію (Сі-Сі-еФ) Томаса Дугласа в Саскачевані, Прогресивну Консервативну партію Г. Дз. Флелінга в Новім Брунсвіку та Консервативну Сепаративну партію француза Моріса Дуплессі в Квебеку.

Українець переможець озера Онтеріо

Іван Яремій, нар. в Порт Артур, Онтаріо, 23 липня цр. вдруге в історії переміг озеро Онтаріо. Трудні 32 милі він переплив протягом 21 годин й 15 хвилин, пливучи тільки 20 хвилин довше від першої переможниці Марілін Белл. Цей великий спортовий осяг ще раз підкреслює здібність та любов українців до спорту.

Спортові пропагандисти...

У серпні цр. комуністична спортова пропаганда увінчається ще одним успіхом, коли футбольна дружина "Льокомотив" з Москви прибуде до Канади та розіграє 4 до 5 гор з репрезентацією Канади та репрезентаціями поодиноких провінцій. Спонзорована урядом та підкрплена найкращими гравцями високого калібру в порівнянні з канадійськими "аматорами", де копаний м'яч мало популярний та слабо розвинений, московська дружина напевно виграє з високим відношенням всі гри, й задемонструє в цей спосіб "вищість старшого брата" у спорті.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Конференція прем'єрів

В липні ц. р. в Лондоні відбулась чергова річна Конференція Прем'єрів Британської Спільноти Народів ("Коммонвелт"). Участь взяли прем'єри Великобританії, Канади, Австралії, Нової Зеландії, Індії, Пакистану, Цейлону, Південної Африки та Родезії. Конференція щороку набирає більш традиційного характеру, виявляючись одночасно неспроможною узгодити та вирішити конкретні проблеми. Беручи під увагу

велику розбіжність в поглядах, переконаннях та в політичній діяльності учасників, кращих результатів такої конференції не можна сподіватись. Цьогорічна конференція ляконічно вимагала більше конкретних доказів правдивості мирної політики СССР, висловила призначення СССР з приводу обмеження збройних сил, доручила Великобританії полагодити кризу на Кіпрі та прийшла до однієї конкретної постанови, а саме, що Великобританія передасть в адміністрацію Цейлону всі свої повітряні та морські бази в Цейлоні.

УГОРЩИНА

По кривавій бійці в літаку—свобода

Група молодих мадярів озброєна залізним приладдям та одним попсованим револьвером почала на однім пасажирським мадярським літаку хаотичну бійку, в якій майже кожен пасажир потерпів.

Про причину бійки знали тільки 15 змовників, які під проводом поручника Григорія Пояка, користаючи з загального замішання, розбріли комуністичного агента безпеки та змусили пілота перелетіти угорську границю та посадити літак на невикінченому ще летовищі коло Інгольштадту в Західній Німеччині. Крім змовників ще двоє принагідних пасажирів попросили німецьку владу політичного азілю.

Ще один червоний диктатор "кається"

Згідно з найновішою антисталінською та протітовською політикою в комуністичних сателітах, один з найбільших прихильників Сталіна та найбільш кривавих диктаторів комуністичного світу, який не дармо дістав назву "Малого Сталіна", прем'єр Угорщини Матіас Ракочі, по 11 роках жорстокої й абсолютної диктатури признався до "помилки"...

Ракочі заявив, що через слабе здоров'я він "відійшов від мас" та не добачив, що "культ персональності є ламанням соціалістичної легальності". Його наслідником став Ерно Геро, старий комуністичний теоретик, також "вихованець" Сталіна, але який не був великим ворогом Тіта, а це тепер дуже важне для кожного комуністичного провідника.

ІТАЛІЯ

Амбасадор отруївся

Вияснення причин хвороби американського амбасадора до Італії пані Clare Boothe Luce виявило найцікавіший таємничий епізод у модерній дипломатії. Перебравши обов'язки амбасадора та замешкавши в офіційній амбасадській резиденції в

квітні 1953 р., пані амбасадор почала терпіти від проявів тяжкої невиясненої недуги, головними симптомами якої були надмірне загальне ослаблення та частинний параліч. Лікарські консультації в найкращих шпиталях Італії та США не давали жодних результатів, отже пані амбасадор була змушена виїхати до США. Цілком несподівано в шпиталі Морської Фльоти в США, при кінці 1954 року лікарі ствердили причину хвороби: амбасадор Luce терпить від арсенічної отрути.

Щоб уникнути дипломатичних непорозумінь та шкідливого розголошу, причини хвороби та й саму хворобу постановлено тримати в таємниці. В міжчасі таємна італійська та американська поліція приступила до великого завдання: знайти джерело арсенічного затроєння амбасадорки. Найдетальніше слідство всіх працівників амбасад та обслуги резиденції не дало жодних позитивних результатів. Щойно детальна аналіза всіх деталей хвороби ввела детективів до чудової просторої спальні, стеля якої була прикрашена білими різьбленими трояндами. Хемічна аналіза фарбного порошку, який падаючи з грубо помальованих різьблених китиць трояндів покрив цілу спальню, дала розв'язку: фарба мала в собі великий відсоток арсену.

Амбасадорка успішно кінчає лікування в США та незадовго повернеться до своїх обов'язків в Римі... і до цілковито перемальованої спальні.

ПОЛЬЩА

Познанський символ

Одного ранку першого тижня липня ц. р. около 30.000 робітників різних металевих фабрик Познаня зібрались в цілі протесту проти 30% зниження заробітку, що практично означало зниження вже і так дуже марного життєвого рівня до стану загального голоду. Виславши ще перед тим делегацію з зажаленням до Варшави, зібрані робітники, несучи робочі приладдя, рушили організовано-маніфестаційно до ратуша. В часі маніфестації, учасники якої несли транспаренти з домаганнями більше хліба, появилася вістка, що делегацію робітників у Варшаві заарештовано, й автоматично маніфестація перетворилася в явний спротив — бунт.

Робітники кинулись на в'язницю, випустили всіх в'язнів, спалили всі рекорди та почали машерувати на поліційну централю. Зав'язався бій, в якому першою жертвою впав 16-літній хлопець. Демонстранти позначили польський національний прапор кров'ю цього хлопця, та на чолі

з тим прапором — символом протесту — почали нерівний бій з поліцією, а пізніше і з військовими частинами...

Комуністичний уряд прем'єра Царанкевича офіційно повідомив що 48 осіб було вбито, а 270 ранено... Але один західний репортер з одного тільки шпиталі нарахував 50 трупів. Про тисячі арештованих ніхто навіть не згадував.

Познанський спротив ще раз явно виявив сильні антикомуністичні почуття в сателітних країнах. Сам ЦК Польської Комуністичної Партії не міг злегковажити настрої робітників, заявивши вкінці, що спротив був викликаний матеріальними недовідками, за що вину поносить Партія і що уряд повинен якнайскоріше виправити свої помилки, мовляв, партія помилково вважала, що "комуністична партія й держава — це одна й та сама річ"...

СССР

Молотов пішов у відставку...

Довголітній успішний продавець комуністичної пропаганди Молотов зрезигнував з посту міністра закордонних справ ССР, а на його місце призначено Шепілова, редактора "Правди". Молотов даліше лишився одним з заступників прем'єра та членом Президії ЦК партії.

Цікаво, що повідомлення про демісію Молотова появилася в день приїзду до Москви "великого гостя" Тіта, якого ще так недавно Молотов обвинувачував у "зраді комуністичних ідей".

Б. Б.

ОДУМ-івська ХРОНІКА

6-ий РІЧНИЙ З'ЇЗД ОДУМ-у КАНАДИ

Річний Загальний ОДУМ-івський З'їзд відбудеться 6-го та 7-го жовтня цр. Деталі З'їзду будуть подані в пресі та офіційних обіжниках.

ЗУСТРІЧ ФІЛІЙ ОДУМ-у З БАФАЛО СТ. КАТЕРИНС

Старанням Управ обидвох філій відбулася вдала Зустріч 28-го та 29-го липня цр. в Ст. Катеринс. У програму Зустрічі ввійшли: Забава в суботу вечером та офіційна Зустріч у неділю пополудні. Недільні точки: промова Семена Підгайного; концертні виступи представників філій Бафало, Ст. Катеринс та Ошави, відбиванкові змагання, переможцем яких вийшла дружина з Бафало, перемагаючи Ст. Катеринс 2:0 та Торонто 3:1, товариська забава. За вдалу недільну програму признання належить передовсім голові філії Ст. Катеринс, Вікторові Дем'яненкові.

ОДУМ У ТОРОНТИ

Старанням Г.У. ОДУМ Канади 30.VI. відбулася в репрезентативній залі Торонта "Палас Пір" велика одумівська забава.

Наступного дня на площі "Київ" заплянований пікнік був не надто вдалим з причини зливного дощу та організаційних недотягнень. Б.О.

ОДУМ У МОНТРЕАЛІ

Загальні збори членів філії відбулися 3 червня 1956 р. в приміщенні організації СУМК.

Число присутніх: 25 членів та 15 прихильників.

Порядок денний: 1. Відкриття; 2. Забава; 3. Реферат І. Гарбуза, тема: Леся Українка; 4. Реферат Є. Чижиова, тема: Григорій Сковорода; 5. Реферат проф. А. Степового, тема: Іван Франко; 6. Вибір патрона філії; 7. Закриття.

Збори відкрив Голова філії, О. Аксюк, привітавши присутніх.

Опісля запросив пана І. Гарбуза до слова. Реферат: біографія та оцінка творів Лесі Українки. Пан Гарбуз підкреслив великий патріотизм письменниці та дорогоцінний приклад, який вона нам дає. Доповідь кольорова, жива, різноманітна. З дивним вмінням п. Гарбуз охопив всі сторони таланту нашої героїні.

Після п. І. Гарбуза говорив п. Є. Чижів. Тема: Григорій Сковорода. Пан Чижів почав, кажучи, що Сковорода — великий український філософ, якого теперішня інтелігенція не знає, бо "не вигідно". Сковорода не хотів слави, а тільки розшукував правду: "Я вибрав фах лікаря людських душ. Ми убогі тому, що потопили себе в матеріальні потреби і не бачимо вимагань і потреб нашої душі". Сковорода вплинув на велике число українських письменників, бо був не лише філософом, але письменником і байкарем. Він бажав бути корисним для суспільства та хотів бачити людей кращими, ніж вони є. Український нарід може гордитися, що має такого генія...

У відсутності пана Федоренка, який мав дати реферат про Івана Франка, проф. А. Степовий згодився зробити доповідь на цю тему.

Чудова біографія з характерними, вміло вибраними, моментами, захопила повну увагу всієї аудиторії. Професор Степовий, підкресливши силу вдачі Івана Франка та надзвичайне надхнення його творів, показав приклад, який дає нам цей великий український письменник.

Після рефератів і короткої дискусії Голова запитав чи хто має іншого кандидата на патрона філії. Більше кандидатів не було і тому приступили до вибору патрона.

Оголосивши результат голосуван-

ня, голова філії, Олег Аксюк, промовив: "ВІД СЬОГОДНІ ФІЛІЯ ОДУМ-у В МОНТРЕАЛІ Є ФІЛІЯ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ". Гучні оплески затвердили це рішення.

Голова побажав всім присутнім весело провести час на Чайному вечері, який Управа влаштувала, щоб відсвяткувати нововибраного патрона нашої філії і закрити збори. Г. Т.

ФІЛІЯ ОДУМ-у В СИРАКЮЗ

Не так багато часу минуло, коли філія ОДУМ-у реорганізувалася, вибрала нову Управу, в склад до якої ввійшли: Голова — Володимир Трусколо, Заступник — Ростислав Склонний, Секретар — Марія Паливода, Фін. Реф. — Іван Кучеренко, Культ. Осв. Реф. — Лариса Павелко.

При допомозі нових членів Управи філія відновила працю. Наша одумівська молодь бере активну участь в хоровому гуртку п. о. Склонного, який недавно виступав перед американцями в Сиракюзах. Світлина хору і окремих наших співачок - одумівок були поміщені на першій сторінці місцевої американської газети. Філія бере активну участь в усіх національних святах і імпрезах.

В неділю, 11 березня 1956 р. філія УККА в м. Сиракюз святкувала Свято Т. Шевченка. Поза доповіддю про життя і творчість Т. Шевченка, яку виголосила п. Ершківська, та виступом місцевої рідної школи, виступив драматичний гурток ОДУМ-у під керівництвом п. М. Міхновської, з інсценізацією "Гайдамаки" Т. Г. Шевченка.

Виступ нашого гуртка був на високому рівні. Три одумівки — Ніна Новохатько, Марія Паливода та Лариса Павелко, декламували цей твір, а одумівці відтворювали сцену боротьби козацтва за волю свого народу.

Старанням місцевої філії УККА в Сиракюзькому Музею Мистецтва відбудеться виставка Українського Мистецтва. Наша філія ОДУМ-у бере активну участь в цій праці освітлення американців про Україну.

У нашому місті є українська радіо-програма, англійським спікером якої є одумівець Ростислав Склонний.

Запляновано ряд літніх прогулянок, забав і т. д.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

Через неувагу, в червневому числі журналу випав підпис автора вірша "Свиснув Оврул за рікою" — М. Рильського. Просимо читачів справити цей недогляд.

ПРО ЛІТЕРАТУРУ БЕЗ ЧИТАЧІВ...

(Продовження зі стор. 7-ої)

Ю. Шерех відзначив, що наші письменники пишуть "нечупарною мовою без блищиків". "Більша частина нашої белетристики справляє враження початківських вправ", — сказав мені один з читачів. До цього треба додати, що більшість наших авторів пише насамперед малограмотно. Дуже симптоматично, що майже всі рецензії на наші книжки появи незмінно закінчуються приблизно так: "Окремо треба відзначити мовні огріхи автора..."

Чи можна собі уявити, щоб в Європі чи Америці вийшла друком малограмотно написана книжка? А от у нас це — звичайне явище.

Наші автори — в постійному конфлікті з граматиною і словником, вірніше, ігнорують їх. Результатом цього є неохайна, кострубата мова, захарашена не тільки діалектизмами та вульгаризмами (часто й незграбними "новотворами"), але, що гірше, — русизмами, полонізмами та без усякої потреби вжитими странжизмами. При загальній убогості авторової лексики й фразеології це призводить до того, що більшості наших "масових" письменників бракує вміння писати точно, яскраво й економно.

Неправильні граматичні конструкції, синтаксичні нагромадження, неправильне вживання слів

КАНАДА, КАНАДСЬКІ УКРАЇНЦІ

(Продовження зі стор. 18-ої)

"Всі чесні канадці поділяють Ваші бажання показати народові на українських землях і другим народам під комуністичним обухом, які все ще прагнуть особистої волі і національної свободи, що ми про них не забули, ані їх не лишили на поталу судьби".

(Але) Достойний Сен Лоран сказав далі:

"Визвольна політика, яка довела б до загальної атомової війни, не принесе користі нікому. Наскільки легше для тих, що не несуть на собі державної відповідальності, робити обітниця про визволення, ніж нам, що репрезентуємо уряд"...

Справі миру найкраще можемо прислужитися задержуючи оборонну силу і єдність вільного світу, використовуючи на дипломатичному фронті всі промахи комуністичної стратегії, поборюючи загрозу внутрішнього розбиття і забезпечуючи та скріплюючи здорову людську структуру в нашому суспільстві.

Сьогодні демократичні народи стараються спинити навалу советського імперіалізму, імперіалізму, який під цю пору надів на себе облудну маску мирного економічного змагу. В такий спосіб ці демократичні народи борються не лише за своє власне існування і свободу, але за свободу і існування всіх поневолених народів світу. Вони керуються тим самим мотивом, який ворухив серця українців через довгі століття. І в цих змаганнях лежить найкраща надія, що українці і інші поневолені народи скинуть зі себе одного дня ярмо неволі, що так довго тяжіло на них. Всі народи,

і виразів і т. п. роблять "мовостиль" деяких авторів непрохідними хащами, в яких трудно дошукатися думки чи образу. Дуже наївні ті письменники, які думають, що люди з якогось "читацького обов'язку", з ідейно-патріотичних міркувань, будуть покійно жувати цю несмачну словесну мішанину.

Якось перегортаючи нововидану грубеньку книжку, я натрапив на таку фразу: "Серце в мене тріпочеться від нетерплячки". Чи можна чекати цікавих думок і спостережень, художніх образів і творчої уяви від "письменника", що "виражається" таким дійсно нечупарним стилем?

**

Завданням цієї статті було знайти відповідь на питання: як сталося, що ми маємо літературу без читачів і читачів без літератури?

Я сподіваюсь, що мені пощастило показати, що головною причиною "розриву між письменниками і читачами" у нас є те, що наші письменники зовсім безпідставно вирішили, що читачі **мусять** читати їх твори (з національного обов'язку чи що?).

Нині створилось таке становище, коли письменники, якщо вони хочуть, щоб їх твори читались, мусять познайомитись з своїми читачами та привичаїти їх до читання. Як це зробити — то вже тема для окремої статті.

які словами нашого національного поета "в одну громаду скүті", можуть повторити за Іваном Франком:

"Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
І щастя всіх прийде по наших аж кістках".

ПОВІДОМЛЕННЯ

Згідно з рішенням Головної Управи з 23 червня 1956, Шостий Загальний З'їзд ОДУМ в США відбудеться 1-го і 2-го вересня 1956 в Українському Народньому Домі, 142 Друга Евеню, в Нью Йорку.

Головна Управа пригадує членству і Управам Філій, що згідно з т. 20 Правильника Устрою Філій ОДУМ, філії, які не виконали доручень ГУ на протязі року, як звітування з діяльності, надсилання 30% від усіх прибутків Філії до ГУ та інших доручень ГУ, чи поодиноких референтур ГУ, тратять половину мандатів на річному, загальному З'їзді. Рівнож, згідно з т. 19 Правильника: "Коли член Філії не оправдавшись не бере участі в житті (відвідування сходин) і діяльності Філії на протязі 6-ти місяців, такий член не може бути вибраний делегатом на загальний з'їзд ОДУМ в США.

Делегатами можуть бути лише члени даної філії. Уповноваження одної філії членам іншої, не вважатимуться дійсними.

Управи всіх філій надішлють в якнайскоршому часі, ще до З'їзду, список своїх делегатів, які братимуть участь у Шостому З'їзді ОДУМ в США до організаційного референта п. П. Лимаренка.

З одумівським привітом,

Головна Управа ОДУМ у США

НАЙКРАЩІ РЕЧІ ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. LUKE'S FURNITURE - ELECTRIC

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральних машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіони та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W., TORONTO, ONT.

— Tel.: EM. 8-9228

"MAK" — FLORIST

342 Bathurst St., Toronto, Ont.

- Весільні букети
- Вазони
- Вінки

та всякі квіти для різних нагод.

Відвідайте нашу українську крамницю!

Tel. EM. 3-7609 або WA. 1-4581

ROMAN

988 QUEEN ST. WEST

ЄДИНА
УКРАЇНСЬКА ЦУКОРНЯ
В ТОРОНТО

Поручає:

- Коровай
 - Всі види тортів
 - Віденські штрудлі
 - Крайові маківники
 - Французькі тісточки
- та все на замовлення.

ФАРБИ

найліпшої якості знаних
фабрик GLIDDEN, O. P. W.

ТАПЕТИ

у великому виборі купите найліпше в українській крамниці

METROPOLITAN
PAINT & WALLPAPER
CO.

823 Dundas St. West,
Toronto, Ont. EM. 4-6597

АЛЬФА

найбільша українська крамниця меблів
і домашнього устаткування пропонує
у великому виборі:

- МЕБЛІ І ХОЛОДИЛЬНИКИ
- ЕЛЕКТРИЧНІ Й ГАЗОВІ ПЕЧІ
- РАДІО Й ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ

та всякі інші предмети домашнього устаткування.
Найкращий товар по найнижчих цінах!

ALPHA FURNITURE COMPANY

735 QUEEN ST. W., TORONTO, ONT.

Tel.: EM. 3-9637

Найвідживніший

і найдешевший харч — це

МОЛОКО

ТА МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ!

Споживайте високовартісні
продукти єдиної української
молочарні

ROGERS
DAIRY LTD

459 Rogers Rd., Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193